ՍԿԶԲՆԱԿԱՆ
ՏԱՐԻՔ
ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
ԱԶԳԱՅԻՆ
ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
37ՐԴ ՏԱՐԻ
1907
4 ՅՈՒԼ. ԹԻՒ 27
ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ
Մ.ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ
ԻԶՄԻՐ
M. & M. HASSAKIAN Cie Smyrne

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կ. ՆԱԻԱՍԱՐԴ	Բժիշկ· Իբր Աղբիւր Հիւանդութեանց	649
Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ	*Ո՞վ Իմ Օրս . . .*	653
ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ	Կեղծ Հանճարներ	654
Մ. ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆ	Սկզբունքի Խնդիր մը	658
Ե. ԲԱԼՈՒՃԵԱՆ	Պետրոս Արքպ. Թահմիզեան	662
Լ. ՄԵՍՐՈՊ	Տղու Սէր	667
	Լրաքաղ	671

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԱՅՏԸՆԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

ԹՈՒՋԵՐՈՒ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ԱԶԴ

Առաջիկայի Թուղի բեռները պիտի իջնան Բունդայի կայարանը և պիտի յանձնուին տէրերուն նոյն մթերանոցներէն։

Այն վաճառականները որոնք կ'փափաքին ստանալ իրենց Թուղի բեռները Ֆէյէրի կայարանէն, կրնան կանխաւ իմաց տալ բեռնաւորող կայարանին և իրենց ապրանքները ստանալ Ֆէյէրի կայարանէն։

Այն պարագային որ ուզուի բեռները քաղաք իջեցնել, ընկերութիւնը միջոցներ ձեռք առած է անոնց փոխադրութիւնը դիւրացնելու, մէն մի կենդինտրի 13 փարա վարձագին առնելով։

ՍԻՆԷՄԱԹՕԿՐԱՖ

Իտալական սինէմատոկրաֆի ներկայ շարթուան՝ երկուշաբթիէ սկսեալ մինչև ուրբաթ օրուան՝ ծրագիրն հետևեալն է։

Երեկոյեան՝ Eléphant acrobate·—Grandes courses de chevaux (année 1907)·—Little tick - célèbre comédien anglais·—Les effets du mélon. —Curiosité d'une concierge·

Գիշերուան համար վերապիշեալներէն պատնաև՝ Empoisonneuse·—Châsseur de contrebande·— Pour la fête de maman·

Իսկ հասարակութիւնը գոհ ընելու համար շաբաթ և կիրակի օրուան ծրագիրը աւելի ճոխ պիտի լլլլլ և բազմազան։

BANQUE D'ORIENT
ՊԱՆՔ Տ'ՕՐԻԱՆ

Հաստատուած Թուականի Ազգ. և Տըչխանի Ազգ. դրամատան կողմէ

Թրամագլուխ ամբողջութեամբ վրուած Ֆրանք 10,000,000

Կեդրոնատեղի ԱԹԵՆՔ

Մասնաճիւղ կ. Պոլիս, Իզմիր, Մելանիկ, Ալեքսանդրիա, և Գահիր

Գործակալութիւն ի Համպուրկ

Պանք տ'Օրիան դրամատունի ամէն տեսակ գործողութիւններ կ'ընէ, ինչպ՝ գանձում և զեղչում Առևտրական թղթերու, հեռագրական վճարմունք, առուծախ փոխգրերու և դրամներու, Աշխարհի գլխաւոր քաղաքներու վրայ կուտայ վարկերու բացման գրեր, առուծախ ամենէ տեսակէ արժէթուղթերու, բացում ընթացիկ հաշիւներու, գրաւ արժէթուղթերու և ապրանքներու վրայ և՝ն. և՝ն։

Ա Ի Ա Ն Դ Ն Ե Ր

Պանք Տ'Օրիան կ'ընդունի դրամի Աւանդներ հետևեալ սակերով

1 1/2 %	3	ամսուան աւանդի մը համար
2 %	6	» » » »
3 %	1	տարուան » » »
3 1/2 %	2	» » » »
4 %	3	» » » »

Բարեկործական հաստատութիւններու աւանդներն վերևի սակերէն 1/2 % առաւելութիւն մը կ'ընդունին։

Ի տես վճարելի աւանդներուն համար՝ միակ անձի մը կողմէ և 100 Օսմ. ոսկիէ ոչ աւելի, Պանք տ'Օրիան տարեկան 2 1/2 տոկոս մը կը յատկացնէ։

Պանք տ'Օրիան հաստատութեան տրամադրութեան տակ դրած է, անհնազան վարձքի մը փոխարէն իր հաստատութեան մէջ պահուած դրամարկղներն, հոն դրամ և արժքաւոր առարկաներ պահելու համար։

ՏՕՔ. Ա. ԱՐԵՒԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԻԼԱՏԵԼՓԻՈՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

և

ԱՆԴԱՄԱԶՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱԲԱՆԷՆ ԵԻՆ· ԵԻՆ·

Ամէն տիրապետական գործողութիւններ, Ակռաներու պահպանում Bridge – Work, բորբոքէնով աշխատութիւններ, ամիի առանցքով գործեր, ճաշակ և կատարելագործութիւն։

Ամէն օր ժ. 9–12 կ. Ա. — ժ. 2–5 կ. Ե

Պէյոմի Լօ մաղը, Թհնհիթհիի բաւաժին դիմաց

ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ ՏՈՐԻՆԵՐ

Ա՛ս նոր դիւտի Օրուան հետ հաւասարելով խիստ քիչ կարեւորութիւն մը ունին ստղատանձ (սբրաճա) և արեան ակզպյրթիան և միւս արեան քեշութեան հետեւանքները, որոնք մ՛ըմեյ ախտութեան նշաններըն են, այս պիսի ազեանները դարմանող և ժպչող դեղ մը կրնայ միայն ամենակարեւոր և ամենաաջանչելի բան մը համարուիլ։ Ակաւասիկ հիմայ աշխարհիս մէջ կայ դեղ մը բոլոր այն տեսերու դէմ

Հիշերու վրայ ասօր ուշադրութիւն ընել պէտք է։

23

SCOTT'S EMULSION

որ Աւելցական մթնոլորտի մէջ դանուած փոշիները չոլդնելուն պէս, նոյն հիւանդութիւնները կը բժշկէ։

ՔԱԻՕՑԻ ԲԵՒԵՂՈՒԹԻՒՆ,

նաև մարդային մարմինը շրջապատած բոլոր սխտերը հեռու կը վռընտէ։

ՔԱԻՕՑԻ ԲԵՒԵՂՈՒԹԻՒՆ,

Արեան, ոսկորը թթու և ուռցող ազդ վնասները կը փրկէ։

Բոլոր տեղ է ն նոյն և տեղեկագրեալը իր ձեռքն։

THE GRESHAM

„ԿՐԷՇԱՄ"

ԿԵԱՆՔԻ ԱՆԿԱԽԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ԼՈՆՏՈՆ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ 1848Ի

Դոյք Ընկերութեան	Ա. Ո.	9014,532
Տարեկան հասոյթ	» »	1,438,659
Վճարուած գումարներ	» »	20,474,666

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ԼՈՆՏՈՆ

Ընկերութեան Ապահովագրական ընդհանուր կանոններու մէջ մասնաւոր 24 րդ. յօդուածը խիստ ուշադրաւ ըլլալով կ՛ներկայենք, որպէս «Ընկերութիւնը կ՛ընդունի Օսմանեան գաւառականներու վճիռներն ո՛և է պարբերութեանց առջև։

Աւելի ընդարձակ տեղեկութիւններու համար դիմել ընդհանուր գործակալներուն

ՇԱՐԼ ՈՒԻԹՕԼ եւ ԸՆԿ.
C. WHITTAL & Cº

ԸՍԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՑԳՐԴ ՏԱՐԻ

4 ՅՈՒԼԻՈՅ 1907 թիւ 27

ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ ԻՐՐ ԱՂԲԻՒՐ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

ՄԸՉ ՈՉ կ'ուրանայ թէ խորունկ անհամաձայնութիւն մը կայ տեսական առողջապահութեան եւ գործնական առողջապահութեան միջեւ, առաջինը խիստ գիտական, խիստ գոհացուցիչ, իսկ երկրորդը չատ յետամնաց, չատ անբաւական. եւ յայտնի է թէ բազմաթիւ են այս անհամաձայնութեան պատճառները։

Այսօր կ'ուզենք մատնացոյց ընել այս պատճառներէն մին եւ աւելի պիտի ընենք ա'յնքան համարձակօրէն որ յո'ւնք իսկ՝ այս պատասխանատուութեան մէջ՝ պիտի անցնինք ամբաստանեալներու նստարանը։

Այդ պատճառը սա է թէ բժիշկները՝ օրոնք պարտաւոր էին այս նիւթին մէջ դաստիարակները ըլլալ հասարակութեան եւ իրենց քարոզածը նախ իրենք կատարել, իրենց արուեստի կիրարկութեան մէջ ցոյց կուտան այնպիսի անտարբերութիւն մը եւ ա'յնպիսի արհամարհանք մը հանդէպ վարակումին, որ զանոնք դիտողները կ'հարկադրուին սա միակ եզրակացութեան յանգելու թէ մէքրոպներու դէմ մղուած պայքարը պարզապէս գրագիտական նիւթ մըն է։

Ուսաի չափազանցութիւն չէ ըսել թէ բժիշկները տարափոխիկ հիւանդութիւններու փոխանցման անարկու ազդակներ են։

Իրա՛ւ է թէ վիրաբոյժները եւ մանաւանդ մանկաբարձները այսօր մանրակրկիտ զգուշութիւններ ձեռք կ'առնեն իրենց դարմանած հիւանդները չվարակելու համար, բայց բժիշկներուն մեծագոյն մասը բոլորովին անհոգ կ'գտնուի զգուշանալու որ իրենց այցելութիւք

հիւանդներուն չի փոխանցեն իրենց այցելած հիւանդներուն տարափոխիկ հիւանդութիւնները։

Բժիշկը կարմրատենդէ կամ կեղծմաշկէ վարակուած հիւանդի մը սենեակէն կ'անցնի ուրիշ հիւանդի մը սենեակը, բաւական սեպելով միայն ասելէ կամ նուազ խնամով ձեռքերը լուալ։ Եւ սակայն անիկա լաւ գիտէ կամ դէթ պարտի լաւ գիտնալ թէ տարափոխիկ հիւանդութիւնները կրնան փոխանցուիլ ո՛չ միայն ձեռքերու այլ նաեւ զգեստներու, մազերու, մօրուքի միջոցաւ։

Մեր պաշտօնակիցներէն Տօքթ. Ռէմլինգէր, որ առաջին անգամ մատնանշէ ըրաւ վարակիչ հիւանդութիւններուն բժիշկի միջոցաւ փոխանցման այս վտանգը, վերջերս առաջ կ'բերէր բազմաթիւ պարագաներ որոնց մէջ մասնաւորապէս եռուն տենդերը բժիշկի այցելութենէն տարբեր պատճառի մը կարելի չէ եղած վերագրել։ Բժիշկը փոքրիկ անհանգստութեան մը համար կանչուելով, իր մեկնելէն յետոյ ամէպ իր յաճախորդին տունը կ'թողու ծանր հիւանդութեան մը սերմերը որուն համար քանի մը օր յետոյ պիտի կանչեն զինքը։

Աւելին կայ։ Բժիշկին յարկաբաժինը, միեւնոյն պատճառաւ, ամէն տեսակ վարակումներու վտարան մըն է։ Արդարեւ իր սրահը յաճախ իր սպասման սրահն է նաեւ ուր իր հիւանդները ընդունելէ յետոյ՝ պիտի ընդունի նաեւ իր ընտանիքը եւ իր բարեկամները։

Իրապէտական բ՛նչ ցաւալի դաս, եւ հասարակութիւնը՝ այսօրինակ տուժողութիւններու առջեւ՝ բ՛նչպէս վերջ ի վերջոյ բոլորովին կարեւորութենէ զուրկ չի համարի գործնականին մէջ՝ հակամիջոցապային առողջապահութեան ամենէն տարրական պզտուկութիւնները։

Հիմակ եթէ քննենք թէ գործնականին մէջ ինչո՞ւ կ'տարբերին մէկ կողմէն վիրաբոյժներու եւ մանկաբարձներու ու միւս կողմէն բժիշկներու գործողութիւնները. առաջ պատճառը դիւրաւ պիտի գտնենք սա՛ իրողութեան մէջ թէ առաջիններուն սխալները եւ զանցառութիւնները անմիջական կերպով առաջ կ'բերեն այնպիսի արդիւնքներ որոնք անվրէպօրէն յանցապարտ կ'հանեն զիրենք եւ մինչեւ իսկ նիւթական պատասխանատուութեան կ'ենթարկեն դատարաններու առջեւ, մինչդեռ վերջիններուն անփութութիւնները բաւական յապաղուն արդիւնքներ միայն կուտան, այնպէս որ կարելի չըլլար վատահօրէն պատասխանատու նկատել զիրենք։

Գրեթէ միշտ վարակուած վիրաբոյժին կամ մանկաբարձին հպուելէն հազիւ քանի մը ժամ ետքն է որ բժշկական գործողութեան ենթարկուած վէրք մը կամ արգանդ մը կ'վարակուի եւ տենդ նոպան երեւան կուգայ։

Բայց կարմրատենդը, կարմրախտը, կեղծմաշկը՝ վարակող բժիշկին այցելութենէն հազիւ վեց, ութը կամ տասը օր ետքը երեւան կուգան վարակուած անձերուն վրայ եւ անկարելի կ'ըլլայ ո՛ր եւ է յարաբերութիւն գտնել արդիւնքին եւ պատճառին միջեւ։

Եւ յետոյ բժիշկը միայն իր յաճախորդներուն չէ որ կ'փոխանցէ տարափոխիկ հիւանդութիւնները, զանոնք կ'սերմանէ նաեւ իր ճամբուն վրայ, իր անցած ամէն միջավայրերուն մէջ, կառքերուն, ինչպէս նաեւ փողոցին մէջ։

Բժիշկը իսկապէս տեսակ մը չրջուն–զոհ է որ ահռելի գործունէութեամբ տարափոխիկ հի անդուրիւններ կ'տարածէ, առանց սակայն ամենափոքր կասկած մը հրաւիրելու իր վրայ՝ իբր հեղինակը այն ամէն դժբաղդութիւններուն որոնց պատճառ եղած կրնայ ըլլալ ինքը։

Եւ որովհետեւ այս կերպով բժիշկը վերջ կ'տնայ իր գործերուն հետեւանքներէն, ուստի՝ իրերու ղօրութեամբ՝ պէտք չզգար է գործ դնել այն զգուշութիւնները որոնցմով պաշարուած են վիրաբոյժները եւ մանկաբարձները։ Այս պատճառաւ բժշկական վարակումի զոհերը կ'չարունակեն բազմանալ բժիշկին չուրջը, ինչպէս լիսթէրէն եւ Բասթէօրէն առաջ վիրաբոյժներուն զոհերը՝ իրենց ցաւագին չարքերով կ'նշանակէին անոնց տխուր անցքը։

Իրերու այս վիճակին մէջ՝ զարմանը դիւրին է սակայն, եւ ամենէն առաջ բժիշկը պէտք է իր քաղաքի զգեստները հանէ եւ կոտէ զգեստ մը հագնելէ յետոյ — որ հիւանդին բնակարանը պէտք է մնայ եւ միւրաւ մաքրելի ըլլայ, — մանէ վարակեալին սենեակը։

Ակէ զատ հարկ է որ բժիշկին մազերը չատ կարճ ըլլան եւ մօրուք չունենայ։ Ներելի է այնչափ խստապահանջ չըլլալ պեխերու մասին որոնք կրնան դիւրութեամբ հականեխական լուացումներու ենթարկուիլ եւ որոնք ականջումի պահուն նուազ ենթակայ են վտանգաւոր չօշափումներու՝ քան երկայն մազերը եւ տարածուն մօրուքները։

Վերջապէս բժիշկ մը երբեք պէտք չէ վարակեալի մը սենեակէն հեռանայ՝ առանց գլուխը եւ երեսը լուալու, ինչպէս կ'լուայ ձեռքերը։

Կ'կրեսայ թէ Անգլիոյ եւ մասնաւորապէս Ամերիկայի մէջ բժիշկին բնակարանը անջատ է խորհրդակցութեան սենեակէն եւ թէ բժիշկը իր մասնաւոր գրասենեակը ունի քաղաքին մէջ, ճիշդ ինչպէս ունի վաճառականը։

Առողջապահութիւնը կատարելապէս համաձայն է ընդունելու թէ արուեստին գործերը երբեք պէտք չէ խառնել անհատական կեանքին հետ, այս կերպով ապաման սրահները կրնան կահաւորուիլ հակամիքրոպային ծանօթութիւններուն համեմատ եւ որ եւ է յարաբերութիւն չունենալ բժիշկին այժմու սրահին հետ, լեցուած՝ գիրքերով, գորգերով եւ սրահակներով։

Ցայտնի է թէ բժիշկները զրկեր մեծ իրենց կարողութեան նեպատճառ եւ բարձր վարձպին կ'վճարեն բնակարանի համար։ Այս պարտաւորութիւնը պիտի անհետանայ՝ երբէք խորհրդակցութեան

անհնակը անձատուի անհատական բնակարանէն, եւ այսպէս բժիշկները՝ այս սովորութեան հետեւելով՝ իննայողական եւ առողջապահական կրկնակ տեսակէտով չահաւոր պիտի ըլլան։

Բայց, պիտի ըսուի, պարապեալը բան մը չէ՞ միթէ այս կերպով կասկած հրաւիրել բժիշկին վրայ, եւ ո՞ր մայրը պիտի կրնայ առանց վախի իր անհանդիստ վաւկին քով կանչել բժիշկը՝ եթէ այն կասկածը ունենայ թէ մի՛ գուցէ ընդհանրապէս ազատարար մը նկատուած անձը թերեւս թունաւորիչ մը ըլլայ։

Բայց այս նկատողութիւնը անընդունելի է, որովհետեւ այդօրինակ նկատողութիւն մը պէտք է արտայայտուէր վերաբոյժներու եւ մանկաբարձներու մասին՝ ներկայ թուականին սկիզբը յատկորոշող անցման շրջանին մէջ։

Պէտք է մատնանիշ ընել վտանգը, պէտք է բացէ ի բաց յայտնել ճշմարտութիւնը, եւ ասկէ բարի՛ք միայն կրնայ ծագիլ։ Ընկերային վէրքերը ծածկուելով չէ որ կ'բուժուին, չարիքի մասին լռելով եւ զայն ուրանալով չէ որ կրնանք յուսալ անոր անհետացումը տեսնել։

Թո՛ղ քանի մը բժիշկներ ընդունին եւ հրապարակեն նոր սովորութիւնները, եւ ահա իրենց բոլոր պաշտօնակիցները պիտի հետեւին իրենց օրինակին, եւ քանի մը ամիս բաւական պիտի ըլլայ որպէսզի զգործնական բժշկութիւնը՝ առողջապահական տեսակէտով՝ կերպարանափոխուի եւ արդի դիտութեան բարձրութեան վրայ դրուի։

Ծայռնի է թէ միքրոպային վտանգին հանդէպ արդի բժիշկները ցոյց տուած ազատասիրութեան մէջ արուեստի քաղաքեան արտայայտութիւն մը կայ որ պատուաբեր է իրենց համար։ Բայց խնդիրը բժիշկներուն եւ իրենց խիզախած վտանգներուն վրայ չէ։ Մենք որ ամէն մարդ յօժարակամ կ'ընդունի թէ անոնք կուռք դաչտին վրայ՝ հիանալի քաջութիւն մը ունին։ Հոս խնդիրը կ'վերաբերի հանրային առողջապահութեան, անցորդներուն եւ նոյն իսկ իրենց յաճախորդներուն առողջութեան պաշտպանութեան։

Այս պայմաններուն մէջ բժիշկները հանդիսատեսներու քմծիծաղէն վախնալու բան մը չունին։ Երբ հասարակութիւնը հասկնայ թէ բժիշկին հետեւած զգեստի եւ հականեխումի նոր սովորոյթները նպատակ ունին մեծագոյն վնասը պաշտպանել խուսափելի վտանգումներու դէմ, չուտով պիտի ընտելանայ նոր բարքերուն եւ ոչ միայն չպիտի խնդայ անոնց վրայ, այլ պիտի պահանջէ որ ծայրայեղ խստութեամբ իւ գործ դրուին անոնք։ Շատերուն աչքին կոչտ երեւցած են այն զգեստները զոր՝ մինչեւ դարու մէջ՝ վրանին կը նետէին մանաւանդ հարստահարները դարմանելու կոչուած բժիշկները։

Բայց այս զգուշութիւնները իւ գործ կ'դրուէին միմիայն բժիշկներուն համար որոնք կ'սոսկային վարակումէն։

Այսօր ո՞վ տարբերնակ կ'գտնէ այն պատրաստութիւնները զոր

ESTABLISHED 1782

PHŒNIX ASSURANCE COMPANY Lᴰ OF LONDON

Դրամագլուխ և պահեստի դրամ Ա· Ո· 4,500 000

Տարեկան հասոյթ Ա· Ո· 1,500,000

«ՓԷՆԻՔՍ» 122 տարիէ ի վեր հիմնուած սոսկ հրդեհի ա· պահովագրու թեան ընկերու թիւն մ'է և ցարդ հատուցած և առաւելքան 27,000,000 Ա· Ո· վնասուց համար։

«ՓԷՆԻՔՍ» կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ շէնք, կարասիք և ապրանք յոյժ նպաստաւոր պայմաններով։ Դիմել առ

Լիազօր Ընդհ· Գործակալ Իզմիրի և Գաւառաց

F· BLACKLER

ROYAL EXCHANGE ASSURANCE

BRANCHE MARITIME

ETABLE A LONDRES EN 1720

Ծովային Ապահովագրական ընկերու թիւն

խիստ նպաստաւոր պայմաններով։

Մանաւոր պայմանագրու թեամբ մը ընկերու թիւնս կ'ա· պահովագրէ նաև կրակի արկածներ, 10 օրու ան պայմանա· ժամով մը մթերանոցներու (Docks) մէջ ինչպէս Անգլիա նոյնպէս և գլխաւոր ծովեզրու մէջ, ինչպէս Մարսէյլի, Հավրի, Համպուրկի եւ եւն։

Իզմիրի Ներկայացուցիչ

F· BLACKLER

آغوب بوستانجیان

ՀԷՐԷՔԻ ԿԱՑՍԵՐԱԿԱՆ ԴՈՐԾԱՐԱՆ

ԻՋՄԻՐԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՅԱԿՈԲ ՊՈՍՓԱՆՃԵԱՆ

ՀԷՐԷՔԻ ԿԱՑՍ. ԴՈՐԾԱՐԱՆԻ հանրածանօթ և համբաւաւոր արտադրութիւններէն կ'գտնուին այժմ իզմիրի մասնաճիւղին մէջ, ինչպէս իսկ եւրոպական ևամաևiօրինակ տեսակներ գերազանցող,

ՄԵՏԱՔԻԷ ՇՐՋԱԶԳՆՈՑՅՈՒՆԵՐ

ՊԼՈՒԶԻ ՀԱՄԱՐ ՏԵՍԱԿ ՏԵՍԱԿ ՄԵՏԱՔԻՍԵԱՑ ԿԼՊԱՍՆԵՐ

ԳԼՈՒԽԻ ՄԵՏԱՔԻՍԵԱՑ ՍԱԼՓԱՆԵՐ, ՄԵՏԱՔԻՍԵԱՑ ԹԱՇԿԻՆԱԿՆԵՐ

ԴԱԶՄԻՐՆԵՐ, ԶՈՒՀԱՆԵՐ, ԳՈՐԳԵՐ,

ՍԼՏՃԱՏԷՆԵՐ ԵԼՆ. ԵԼՆ.

Կ'արժէ աչքէ անցնել ինչ որ իրապէս գրաւիչ է՝ սակայն ո՛չ սոսկ։

վիրաբոյժը կրել կուտայ գործողութեան ենթարկուած հիւանդին սենեակին, իր եւ իր օգնականներուն արդուզարդին։ Բայց կապուտաղը, կաւիրախտը, կեղծմաչկը արդեօք կցաղետապի գործողութենէ մը նուա՞զ երկիւղալի են։ Եւ ո՞վ պիտի չհաւանի որ առնոնց դէմ ձեռք առնուին այն վերեւնոյն զգուշութիւնները որոնք ի գործ կ՚դրուին վիրաբուժական գործողութեան մը համար։

Ներելի չէ որ բժիշկը չարունակէ վարուիլ այնպէս ինչպէս կը վարուէր Բասթէօրէն առաջ, իբր անտեղեակ համաճարակի եւ առողջապահական կանոններուն։

Հաւանօրէն մեր մատնանիշ ըրած խորունկ անհամաձայնութիւնը քիչ առնէն պիտի անհետանայ եւ այնքան բաղձալի ներդաշնակութիւնը երեւան պիտի գայ մարզկային կեանքերու փրկութեամբ, եւ վիճակագրութիւնները չուտով ցոյց պիտի տան թէ որչա՛փ ահագին է այդ փրկուած կեանքերու թիւը։

Թարգմ. Կ. ՆԱՒԱՍԱՐԴ

Dr J. HÉRICOURT

Ո՛Վ ԻՄ ՕՐՍ...

Ո՛վ իմ օրըս, անփայլ, ոսին, անշըշուկ,
Իղերական՝ պարզութեամբդ կեղակարծ.
Մեռօրեակ ո՛վ իմ օրըս մահաշուք,
Խաչելութեան խորհուրդովդ թեւաւարած։

Կը վայելեմ մուխիփոր ու լի հեշտանքով,
Ձկկիւնիս մէջ՝ ողբերգութիւնդ վտերիմ,
Եւ իրիկուան՝ փղոտ ձամբուն երկայնքով
Ես կ՚ուզեմ որ լուռ, անընկեր դեգերիմ։

Հոն՝ կը ժըժեմ լրջութիւնը խորհուրդիդ,
Անընշան օր՝ ոչ մէկ դէպքով յոգնատանջ,
Մարդիկ կ՚անցնին քովէս, հասըր, անժրպիտ,
Աչեղ ուխտին պաժան ձամբէն աննահանջ։

Ու կապրի՞մ քիչ թէ չեմ ապրիր, օ՛ր ներսեմ.
Ես ինքս՝ իր մ՚եմ այլեւս անյայտ ու մըթին,
Եւ անշշուկ խաչելութեան այս վրաեմ
Գաղտնաժաժուկ խնկոտ խորանին մըտերիմ։

Արտաշէս Յարութիւնեան

ԿԵՂԾ ՀԱՆՃԱՐՆԵՐ *

Ա

Այն դիչեր, Տաճատ հակառակ իր հոգեկան լաւ տրամադրութիւններուն չատ գէշ ընթրեց. պատառները կոկորդին մէջ կը մնային եւ հազիւ թէ կը դպչէր ապսպրած կերակուրներուն. անոր փոխարէն գրդռիչ եւ ոգեւից ըմպելիներ խմեց կազդուրուելու մտահոգութեամբ, երբ ճաշասրահէն դուրս ելաւ, մտքին մէջ ամեն բան կը պարէբեն. եւ փոխն ի փոխ իր յաջողութեանց ուրախութիւնը, ընդունմարուած կնոջ ներդաշնակ սիրուէթը՝ վայելքի եւ չճաշակուած հաճոյքներու փափաքով կը տանջէին զինքը. երբեմն ինքզինքը կը յանդիմանէր օրէ օր իր մեծ մարդու խիստ պարկեշտութիւնը կորանցնելուն համար ու կը մրմնջէր ի բռվի.

— Այս քաղաքը զիս պիտի կորնցնէ։

Մտքին մէջ կ'ուրուագծուէր արդէն հեռաւոր ծրագիր մը. հմակ որ իր յաջողութեան վստահութիւնը ունէր, հմակ որ իր հանճարը գաղտնիք մը ըլլալէ, աւելի լաւ չէ՞ր որ վերադառնար Գալիս, իր սիրելի Աննիկին մօտ եւ անոր ներկայութեամբ կազդուրուած չարունակէր իր գործը. կ'երեւակայէր իրեն եղած ընդունելութիւնը, փայփայուած եւ չողոքորդուած իր ընկերներէն ու սիրտը կ'ողողուէր ջերմ հաճոյքով մը. իրաւ է որ տխմարներ պիտի ըլլային, նախանձոտներ եւ անկարողներ որ չպիտի հասկնային զինքը, որ պիտի անիրաւ գտնուէին իրեն նկատմամբ, բայց նոյն իսկ այս պարագան զինքը պիտի նուիրադործէր. հալածուած եւ անտեսուած մարդիկ միշտ լուսապսակ մը կունենան իրենց համբաւին չուրջը եւ վերջապէս ամենէն հաւնուելը լաւ յանձնարարական մը չէ թնաւ։

Այս բաներուն մտածելով կ'ուղղուէր դէպի քաֆէ Մի-լլէր երբ տեսաւ Բարսեղը որ աճապարանքով անկէ ելնելով դէպի Պուլվար կուգար. իրեն դէմ գնաց։

— Ա՛հ, քեզի փնտռելու վրայ էի եղբայր, ըսաւ Բարսեղ զինքը տեսնելուն պէս։

Այն տեղն Տաճատ անդրադարձաւ որ իր ընկերը չափազանց ժպտուն էր եւ մեծ անձկութիւն կար անոր դէմքին վրայ։

— Ի՞նչ ունիս, ըսաւ Տաճատ։

— Մանուկը, եղբա՛յր, չատ ծանր է. եկու մխսին։

Ձամբան պատմեց եղելութիւնը։

Մանուկ ստիպուելով իր բնակարանը ձգել, փոխադրուած էր ուրիչ սենեակ մը, դարձեալ Մոնժ փողոցին մէջ. ու տեղափոխութեան միջոցին չարաչար յողնելով ու ցուրտ առնելով անկողին

* Տե՛ս Թիւ 4, էջ 101։

ինկած էր. անկէց ի վեր չէր կրցած իր ընկերներուն երեւալ. ոչ ոք գիտէր թէ ի՞նչ եղած էր. այն առաւօտը միայն Լուիզ եկած էր գինքը դտնելու եւ կացութիւնը բացատրելու. անմիջապէս ընկերացեր էր խեղճ աղջկանը եւ գտեր էր Մանուկը, անճանաչելի վիճակի մէջ, մահուան պէս ժժդոյն, հիւծուած։

Բարսեղ գլուխը կը տատանէր տխրութեամբ։

— Գէշ վիճակի մէջ է կարծեմ, եղբայր, յոյս չունիմ եռ

Տաճատ մեքենաբար կը քալէր առանց խօսելու. րոպէ մը ըմբռնացաւ այն գաղափարին դէմ որ կուգային իր թանկագին ժամանակը գրաւելու. ուշադրութեան արժանի կէտ մըն էր արդեօք իր նկարագրին մէջ. օրերով, չաթմիններով աղ մը չէր գրեր, միտքը տարտամ եւ ժամանակը կորսնցնելով երազանքով կամ զբաղած ծրագիրներ կազմելու. ու կը բաւէր որ քանի մը ժամ ուրիշներու տրամադրելու հարկին ներքեւ ըլլար, որպէս զի կարծէր, ջերմագէս հաւատար որ այդ ժամերուն մէջ հրաշալիքներ պիտի արտադրէր. իրաւամբ զարմանալի հակասականութեամբ մը ինքզինքը բեղմնաւոր եւ արտադրելու վիճակի մէջ կ'զգար ճիշդ երբ նիւթական արգելք մը կ'ելնէր իր դէմը։ Ծանկարծ այս մտածումներուն անսալով կոպտութեամբ ըսաւ Բարսեղին.

— Չեմ հասկնար իմ ներկայութեանս անհրաժեշտութիւնը. ի՞նչ օգուտ կրնամ ունենալ հիւանդի մը քով, աւելի ազէկ է բժիշկ մը բերել։

Բարսեղ այս խօսքերուն իրեն դարձաւ եւ աչքերը սեւեռեց այնպիսի նշանակալից խստութիւնով մը որ Տաճատ ստիպուեցաւ իրենները խոնարհեցնել եւ ալ առանց դիտողութիւն ընելու հետեւեցաւ Բարսեղին։

Երբ Մօնժ փողոցը Մանուկի բնակած տունը հասան, Բարսեղ չնչասպառ ելաւ վեց յարկերը ու երբ Տաճատ հասաւ, ետեւէն՝ սենեակին դուռը բացուած էր արդէն եւ մոմին դողդոջուն լոյսը կ'նշկարէր մինչեւ դուռս. Բարսեղ մաթ չրթունքին դրաւ եւ լսել հայն մտան ներս. ա՛հ ցաւրտ եւ տխուր սենեակը. կարծես մահանաւոր եւ ճնշող մթնոլորտ մը ունէր բեռնաւորուած հիւանդին կարճ եւ հեւքոտ չնչառութենէն։ չըմիներին առաջը Լուիզ հակած կը լսնար քոյրի պղտիկ ջերմոցը վառել. մոմին անբաւական լոյսը կէս առուերի մէջ կը ձգէր եւ կը պարուկէր աստիճան մը պատերուն խոնաւ մերկութիւնը. անկիւնը երկաթեայ մահճակալի մը մէջ Մանուկ կը քնանար։ Տաճատ զարմացումով կը դիտէր տնոր անհաւատալի այլափոխութիւնը. այտերը խոռոչացած էին եւ գանկոսկրը խոչորցած լայնցած կը թուէր որուն պրկուած եւ թափանցիկ մորթին տակէն ոսկորին դեղնորակ երանգը կ'արտացոլար. աչքերը նոյնպէս կոլսուած էին խորութիւններու մէջ. արդէն անկից մահուան դիմակը ունէր, անաչխարհային արտայայտութեամբ մը իր

քնացած դէմքին վրայ։ Երբեմն չնչառութիւնը թեթեւ, անլսելի կը դառնար եւ երբեմն ալ ամբողջ մարմնոյն ցնցումներ կը պատճառէր, հեւքոտ, գրեթէ խռպոտ որուն տաժանքին ներքեւ աչքերը կէս մը կը բացուէին եւ չրթունքը անլսելի բառեր կը մրմնջէին։

Բարսեղ եւ Տաճատ լուռ նստած էին անկողնին մօտ եւ կ՚զգուշանային նոյն իսկ իրարու նայելու։ Երբեմն խորունկ եւ արտազին հառաչ մը կ՚ընկերանար հիւանդին հեւքոտ չնչառութեան. անգամ մը, Մանուկ աւելի ուժգին ցնցուելով բարձրանալու ջանք մը ըրաւ, աչքերը բացաւ, մոլորուն նայուածքով կարծես մէկը փնտռելով ու չտեսնելով իր ընկերները. յետոյ ինկաւ իր բոլոր ծանրութեամբ կռնակին վրայ եւ գոչեց.

— Մայրիկս, մայրիկս . . .։

Տաճատ Բարսեղին նայեցաւ փղձկուած. ճչմարիտ եւ մարդկային յուզմունքը մտած էր իր հոգւոյն մէջ. Բարսեղ անթափանց եւ ներմեռանդ երեւոյթ ունէր. յայտնի էր որ առաջին անգամը չէր որ պանդուխտ ընկերոջ մը մնարին քով այս դերագոյն կոչը կը լսէր. ու՞վ գիտէ ինչ կը խորհէր այդ միջոցին. իր դէմքը դառն եւ տխուր արտայայտութիւն մը առած էր. Երբեմն գլուխը աւելի կը ծռէր, իր խոշոր ձեռքերը կը դնէր քունքերուն վրայ մատները զալարելով ջղաձգօրէն անզսպելի յուզմունքի մը ազդեցութեան տակ։

Սպասումի եւ անձկութեան ժամեր անցուցին այսպէս. Մանուկ միշտ կը քնանար եւ հետզհետէ իր չնչառութիւնը կը թեթեւնար, անլսելի կը դառնար. հեւքերը եւ հառաչները կը խեղդուէին կարծես կուրծքին մէջ եւ ուժ չունէին այլեւս արտայայտուելու. Լուիզ յաջողած էր վերջապէս ջերմոցը վառել եւ չըմփնէին մօտ կը մրափէր անքուն անցուցած քանի մը գիշերներու յոգնութենէն յաղթուած։ Կէս գիշերը անցած էր. տանը մէջ ամէն ադմուկ լռած էր այլեւս, երբեմն մրայն ուշ մնացած ուսանողի մը ոստոստուն քայլերը կը լսուէին սանդուղներուն վրայ եւ որոնք կը բարձրանային մինչեւ վեցերորդը ու կը կորսուէին ներքանցքին խորութիւններուն մէջ։

Հիմակ այլեւս Տաճատ անսահմանելի վախ մը կ՚զգար. պիտի չուզէր ոչ մէկ բանի համար առանձին գտնուիլ ընդլինքին հետ. այդ մահամերձի անարտայայտ դէմքին պատկերը կարծես կառչած էր իր աչքերուն եւ առանց անոր նայելու ալ կը տեսնէր զայն. իր հոգւոյն մէջ անկայուն, զղղոջուն բան մը սպրդած էր որ հիւանդին չնչառութեան rhythme ունէր եւ որուն չափովը ակամայ կը շընչէր ինքն ալ. ու գաղափարէ գաղափար միտքը կը թափառէր ծանր մտածումներու մէջ. կայան կ՚առնէր այսինչ կամ այնինչ պարագային վրայ եւ ատոնց ամբողջութենէն հետզհետէ անդիմադրելի եւ անաւոր կ՚ուրուագծուէր մեծ եւ սպառիչ քաղաքին առթած սարսափը։

— Գէշաք է մեկնիլ, մեկնիլ անվիշապէս... կարծես Մահը, այնքան մերձաւոր իրենց այդ րոպէին, իրեն կը հպէր, զինքը կը պատրուէր իր քայքայումի հանդարտ բայց անվրէպ ազդեցութեամբը։

Ծանկարծ Մանուկ աչքերը բացաւ. հիւանդապին կարմրութիւն մը կը չառագունէր անոր ճակատը եւ այտերուն վերին ուռցած մասերը. աչքերը անսովոր կենդանութիւն մը եւ գեղեցկութիւն մը ստացած էին. թարթիչները իրենց արագ թարթափումին մէջ երկայն չուքեր կը ձգէին դէմքին վրայ։

Տաճատ զարմացումով դիտեց թէ մէկ վայրկեանի մէջ փոխուած էր անիկա. տենդին ազդեցութեան տակ կենդանացած Մանուկ առողջութեան պատրանքը կուտար գրեթէ առանց գժուարութեան եւս նատեցաւ անկողնին մէջ. յետոյ մեղմօրէն ժպտեցաւ իր ընկերներուն. Բարսեղ եւ Տաճատ յուզմունքի ասստկութենէն բան մը չէին կրնար ըսել, բայց Մանուկ իրենց սիրատուրաւ իր սովորական, գրեթէ չինչ ձայնով։

— Շատո՞նց է որ հոս էք... երկայն քնացայ, հէ՞... ինչո՞ւ չարթնցուցիք ինծի, վայ սատանա՛յ, ի՛նչ հարբուխ, ընկերնե՛ր. քանի օրէ ի վեր տանջուեցայ, բայց հիմա աղէկ եմ։

Անգիտակցաբար սակայն, ձեռքերը երկնցած մատներով եւ կապտորակ եղունգներով կը զալարուէին վերմակին վրայ. Տաճատ աչքին ծայրովը կը նայէր անոնց։

— Ի՛նչ տաքութիւն... Լուիզը գիտէ, դառնացանքներ ունեցայ։

Յետոյ, երիտասարդ ուսանողի իր վաղեմի սովորութեամբ ամէն բանի վրայ հեգնելու, սկսաւ կատակներ ընել. նոյն միջոցին քառնցքը կուրծքին զարկաւ.

— Այս carcasse-ը դեռ բաւական հաստատուն է. հոպ մի...

Ջանը խղդուեցաւ հազի տազնապի մը մէջ. Լուիզ աչքերը բացաւ եւ իր մօտ եկաւ. ամենքն ալ հատաքուած էին անկողնին մօտ գթութեամբ խառն զարմացումով մը. Մանուկ քանի՛ անգամ հազի միջոցին ուզեց խօսիլ, բայց չկրցաւ. ու աչքերը կը չարունակէին խնդալ, վերագարձած իրենց վաղեմի արտայայտութեան։

— Կը տեսնէ՞ք, յաջողեցաւ ըսել վերջապէս, եթէ այս հազը չունենայի... պահ մը լռեց, մտածկոտ. յետոյ հազիւ լսելի մրմնջեց... վա՛յ, սատանա՛յ...

Ծանկարծ անսահման ախորժութեան դիմակ մը առաւ. աչքերը մարեցան, դէմքը ամեն ուղղութեան կնճռոտեցաւ. չրթունքները դեռ խոնաւ լորձունքէ, դառնութեան արտայայտութիւն մը ունեցան. միայն այտերը կարծես աւելի ցցուած կը բոցավառէին վատառողջ կարմրութիւնով մը. այլ եւս չխօսեցաւ՝ պաչարուած ո՛վ դիտէ ինչ մտածումով. այն ատեն Բարսեղ քաջութիւն առաւ եւ թէեւ ձայնը քիչ մը դողդոջուն՝ վստահութեամբ ըսաւ իր ընկերոջը.

— Մանո՛ւկ, դուն պէտք է հանդարտ մնաս այսպէս. մենք կ'ղրաղենք քեզմով ուրիշ ընկերներու ալ կ'իմացնենք եւ փոխն ի փոխ կը խնամենք քեզի. վաղը առաւօտ Տօքթէօր Քօլէհանը պիտի գայ, իմացուցած ենք արդէն իրեն. . . Հիւանդը ախորժակով կը նայէր փոխն ի փոխ Լուքզին, Բարսեղին եւ Տաճատին եւ անոնց առողջութենէն օգնութիւն կը հայցէր կարծես. իր աչքերը առաւել եւս տղու աչքեր դարձած էին, լալու պատրաստ եւ որոնց արտասուքը խնալէ առայ կ'չորնար, ա՛յնքան անոնք վառելու ներուժը ունէին. իր ամրողջ դողդոջուն կեանքը ապաստանած էր այդ երկու լայն բացուած բիբերուն մէջ, եւ հոն կը հասնէր կարծես, հետզհետէ, իր ընկերներուն աչքին առաջ։

Զապէլ Եսայեան։

ԸՆԿԵՐԱՑԻՆ ՆԻՒԹԵՐ

ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԽՆԴԻՐ ՄԸ

"ՏԷՐ ԵՒ ԾԱՌԱՅ"

Մեր հանրային աշխատութիւններուն, կրթական, գրական մըշակներուն օգտակար գործունէութեան ի նպաստ յայտնուելիք զգացումներուն մէջ, ապահովաբար գնահատութեան եւ համակրանքի իբրեւ պերճախօս ապացոյց մը կը նկատուի, անկախօրէն ճնշուն վարձատրութենէն՝ հրապարակային մասնաւոր շնորհակալութեան պարտք մը անոնց հասցէին՝ երբ առիթը կը ներկայանայ։

Ընկերային այսօրինակ փափկանկատ վերաբերմունքներու հարցը մէկն է կենցաղագիտական այն պարզ խնդիրներէն որոնց անպիտանալը ո՛եւ է խելքը գլուխը անհատի՝ քաջարձակապէս անհերքելի պիտի ըլլար — որչափ ալ մեր զարմանալի բարքերուն մէջ, այդ մասին "մեղմացուցիչ պարագաներ"ու պատրուակը, ուելի կամ նուազ ճկուն եղանակով մը՝ պարտկելու ձգտէր այսպիսի թերութիւն մը։

Օրինակով խօսինք։

Համբարձման տօնին, Ս. Փրկչի Ազգ. Հիւանդանոցի տարեգարձին առթիւ յիշեալ հաստատութեան մէջ հրաւիրեալներու ի պատիւ տրուած սեղանին վրայ արտասանուած ճառերէն՝ ոչ նուազ ուշագրաւ հանգամանք ընծայողն էր Պատ. Հոպաբարձութեան բժիշկ անդամին խօսածը։

Երբ ուշագրաւ հանգամանք կ'ըսեմ, հակիրճել չուզելս համար չէ թէ այդ ճառը անօրինակ պերճախօսութիւն կամ բացառիկ շահեկանութիւն ունեցող արիչ մըն էր։ Ընդհակառակը, այդ բանա-

խօսութեան մէջ եղած կարեւոր մէկ զանցառութեան կամ մոռացումի՛ն է որ կ՛ակնարկեմ։

Ամենուն ծանօթ իրողութիւն մըն է թէ յիշեալ հոգաբարձուն իր այդ ճառով չնորհակալութիւն յայտնելէ վերջ հիւանդանոցի բարերարներուն, ղացած է յիշատակութիւնը ընել հիւանդանոցի Տըննօրէնութեան, Տիկնանց խնամակալութեան և չանքերուն ու չնորհակալ ըլլալ անոնց, եւ այս վերապահումը առիթ տուած է Տնօրէնին եւ Հոգաբարձութեան այդ անդամին մէջեւ բաւական լուրջ բանավէճի մը — ներկանիլ լսուած — որուն արձագանգ եղան արդէն Պօլսահայ թերթերը։

Հաստատութեան տնօրէնը դիտել տուած ըլլալով հոգաբարձուէֆ.ին թէ արժան էր իրենց ալ — իբրեւ հանրային աշխատաւոր, տեսուչ կամ խնամակալուհի — բաժին նանիլ յայտնուած չնորհապարտ զգացումներէն, միւսը պատասխանած ՝ թէ ատիկայ իր գիտնալիք բանն է։ Այս պատասխանը գոհացուցիչ չնկատելով՝ տըննօրէնը կրկնած է իր դիտողութիւնը, աւելցնելով որ տօքթօռը իբրեւ սոսկական անհատ չէ որ կը խօսէր հոգաբարձուն, այլ իբրեւ անդամ մը հոգաբարձութեան, որուն վրայ հոգաբարձուն առարկելով թէ անտեղի է այդ պայմանը գոհացնել ատորադաս պաշտօնեայի մը նանդէպ, նախատած է զայն՝ ծառա՛յ գոչելով երեսին։ ու փութացուցած է . . ի՛ր հրաժարականը։

Կը տեսնուի թէ խնդիրը, կենցաղագիտական ըմբռնումներու սահմանին մէջ, ընկերային — անձնական յարաբերութիւններու եւ պատչաճութիւններու տեսակէտով լուրջ բնութիւն մը ունի եւ կ՛արժէ որ քննենք զայն։

Բացարձակապէս չէզոք ու անկողմնակալ դիտողի մը կամ դատողի մը աչքին, հիւանդանոցի տնօրէնին դիտողութիւնը բոլորովին արդարացի կը համարուի։ Անհատական ձեռնարկի մը, մասնաւոր վաճառատան մը ու նոյն իսկ դպրոցի մը վարչութիւնը առանձնող տնօրէնի մը առաքինին հետ չի բաղդատուիր անշուշտ՝ ապահիւանդանոցի նման ընդարձակ հաստատութեան մը գործերը վարելու կոչուած տեսչի մը դիրքը։ Իր լուրջ ու ծանր պաշտօնը եւ ասնոր պատասխանատու բնութիւնը, իր դերին ու կոչումին ծառայած ըլլալու եւ իր դիրքը պահելու, պահե՛լ տալու քնական ձգտումներն ու մտահոգութիւնները, իր անձին կարեւորութիւնը, վերջապէս իր արժանիքը լիովին կ՛արդարացնեն իր այդ բանաւոր չարժուձեւը։

Իսկ սխալ, ծուռ դատումի մը — եթէ ոչ անձնական հակառակութեան — արդիւնք կը նկատեմ ես հոգաբարձու էֆ.ին այդ արարքը։ Թողունք որ ուրիչ տարիներ հոգաբարձութիւնը յայտնած է իր ասանդական տեղեկագրերուն կամ ճառերուն մէջ՝ այդ չնորհակալութիւնը. եւ ես կը զարմանամ թէ ինչպէս եղած է, որ Պատ. Հոգաբարձութիւնը իր այդ անդամին կը թողու կատարումը այնքան չըր-

ջահայեաց ու փափուկ դերի մը որ կատարեալ ձախողուած մը պիտի ըլլար։

Ըսի թէ հիւանդանոցի մը տնօրէնութիւնը ո՛րքան կարեւոր ու բազմահոգ պաշտօն մը, դիրք մը ենթադրել կուտայ, ու պէտք է որ տայ։ Այս կարեւորութեամբ տեսչի մը՝ հոգաբարձութեան անդամի մը ստորադաս համարելը կամ անոր քմհաճոյքներուն ծառայելու կոչուած ըլլալը անհասկնալի է։ Շատ չատ՝ տարերութիւն մը կը կենայ մէջերնին՝ եւ ոչ ուրիշ բան։

Տիրոջ ու պաշտօնեայի փոխադարձ յարաբերութեանց վիճակին վրայ ուրիշ տեղ խօսած ըլլալուս աւելորդ կը համարիմ հոս խընդիրը նորէն ընել զայն։ Բայց պարագան կը տարբերի երբ հոգաբարձու էֆ֊ն տնօրէն մը կը չփոթէ պարզ ծառայի մը հետ։ յարգելի տօքթօրը հո՞ս ալ արդեօք բանաւիրական դիւտ մը ըրածի պատրանքը թողուլ կ՛ուզէ ի՛նչ որ ալ ըլլայ, այս հաշիւով բժիշկներն ալ իբրեւ յաճախորդներու տրամադրութեան տակ դրուած անձեր, չպիտի գաղրէին իբր այն նկատուելէ, — ինչպէս աւտուան թերթի մը քրոնիկագիրը ա՛յնքան յաջողութեամբ դիտել տուաւ ժամանակին։

Բայց ընդունելով պահ մը թէ հիւանդանոցի տնօրէնը ստորադաս պաշտօնեայ մը, ծառայ մըն է, առիթը ի՞նչ կը հետեւի։ Այդ պարագան կ՛արդարացնէ՞ հոգաբարձու էֆ֊ին՝ չնորհակալութիւն չյայտնելու սխալ ու անձուկ ըմբռնումը եւ անոր այս կարգի ո եւ է մեկ յաւակնութիւնը։ Կը կրկնեմ թէ այդ ստորադասութիւնը բանաւոր մէկոց մը կամ պայման մը կարելի չէ համարել՝ պարտականութենէ մը խուսափելու, ո՛չ ալ՝ կացութիւնը փրկելու համազօր պատճառ մը, պատրուակ մը։ ընդհակառակը։

* * *

Գոլսէ սեղանաւորական լուրեր հաստատութեան մը (Գրէտիթ Լիոնէ) տնօրէնին կողմէ, անգեակներէն, Բերա Իւնիօն Ցրանսէզի մէջ, իր պաշտօնէութեան է պատուոյ տրուած ճոխ սեղանին չյաջողակը չէ մոռցուած անշուշտ։

Ի՞նչ էր այդ կոչունքին նպատակն ու չարժառիթը։ Ի՞նչ էր այդ խնճոյքին նշանակութիւնը. Ապահովաբար գուարճանալու չէին եկած հոգ, ոչ ալ՝ տափակ ու անհրապոյր ճոռերու հրկարաբանութիւններով գլուխ ուռեցնելու։ Անպին դրամատան ծանօթ տնօրէնը՝ պաշտօնեաներէն չուրջը ժողված էր անձամբ պատուելու զանոնք եւ իր գոհունակութիւնն ու շնորհակալութիւնը յայտնելու անոնց՝ իրենց անձնուէր ջանքերուն եւ եռանդուն աշխատութեան համար։

Այս անկեղծ ու լուրջ վերաբերումին մէջ՝ բարձրօրէն ու վերազանցօրէն յուզիչ բան մը կայ որ մտածել կուտայ մեր ներկայ առեւտրական վարձատրու-

թիւն մը, անկէց դուրս ու անկէց վեր՝ կայ բարոյական գնահատումի առթած անխառն երանութեան պարագան որ կը գէշ կ'անցնի բոլոր միւս վաղանցիկ գոհունակութիւնները։ Եւ հոգեկան երանութիւն մը դրամով չի՛ գնուիր։ Զգալ թէ քու ջանքերդ ու ճիգերդ ուշադրութիւն գրաւած են, թէ իրական ու ճշմարիտ արժանիքի մը տիրացած ես դուն եւ իրաւունք ունիս անով պարծենալու, հպարտանալու, ապա՛ս որ այդ քրտնաջան աշխատութիւններդ ու ծառայութիւններդ բարոյապէ՛ս ալ գնահատուին, եւ մեծ հաստատութեան մը տնօրէնը անձամբ գայ հաստատել, նուիրագործե՛լ այդ ակնկալութիւններդ ու տեղէրդ, կա՛յ աւելի ազնիւ փառասիրութիւն՝ մարդկային հոգեկան վայելքի ձգտումներուն ծոցերին մէջ զգացուած։(1)

Մխեւնոյն կացութեան մէջ կը գտնեմ ես՝ հիւանդանոցի տնօրէնին հոգեկան վիճակը, բարեբախտաբար՝ հոս՝ պաշտօնէութեան մը ի պահու (?) մասնաւոր սեղան (?) սարքելու նուաստացումն (?) ու մտահոգութիւնները խնայուած են։ Եւ արդէն ուրիշ կերպ չէր կրնար ըլլալ։ Կարելի՞ բան էր, տրուած պայմաններուն մէջ, այնպիսի բանի մը վրայ խորհիլ։ Ի՞նչ յանդգնութիւն, ի՞նչ ժպրոնութիւն։ Մասնաւոր սեղա՞ն մը, երբ չոր չնորհակալութիւնն իսկ կը զլացուի։

Օրինա՛կ առնենք Գրչեան Լիոնէի տնօրէնին ազնիւ ու պերճախօս ընթացքը, որ չախչախիչ դաս մը կը պարունակէ իր մէջ։ Եթէ խնքնաբերաբար՝ անկեղծ, անշահախնդիր ու աննախապաշար մտածումներ չե՛ն խլրտիր յաճախ մեր ուղեղներուն մէջ, պատճառն այն է որ, մեծամտութեան, անբարտաւանութեան վնասակար ախտէն բռնուած կը տառապինք։ Դո՛նէ հետեւինք երբեմն՝ լաւագոյն ու բարձր նկարագրի տէր խոնարհամիտ մարդոց ակզբունքներուն ու գործերուն։

Տեսէ՛ք արդիւնքը սա՛ անտեղի վէճին. Տնօրէն ու հոգաբարձու իրար կը վշտացնեն. ետքը՝ այս վերջինը միւսը նախատելէ յետոյ ապահաւական չարժուձեւով մը հրաժարականը կուտայ կը քաշուի, վատահ անշուշտ որ չպիտի ընդունուի։ Ինչո՞ւ այսպէս ըլլայ։ Ինչո՞ւ հեռատեսութեամբ, չրջահայեցութեամբ, փափկանկատութեամբ չի չարժուի։

Աւելո՛րդ է ուրիշ ո՛ւ է խորհրդածութիւն կամ մտածում։ Կը մնայ միայն ցնծել թէ այդ հրաժարականը տխուր դատակնիքի մը տպաւորութիւնը կը թողու աւելի քան արժանապատուութեան վերաւորանքի մը Մանա՛ւանդ որ նախընթաց ալ ունի. «փորձեալն կրկին փորձել յիմարութիւն է»։

Մ. ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆ

---

(1) Այս տողերը գրած պահուս, հաճոյքով կ'ակնարկեմ Թէ Թամ. պանքաի բաժնետէրներու ժողովը որ Լոնտոնի մէջ գումարուեցաւ, գնորհակալութեան քուէ» տուած է յիշեալ գրասէտան բոլոր պաշտօնեաներուն։ Ակա՞նջը իսկ մեր չորպանի. **ներում ու մեծ ազաւներում։**

ՊԵՏՐՈՍ ԱՐՔ-ԵՊՍ. ԹԱՀՄԻԶՃԵԱՆ

Պետրոս Արք-եպս. Թահմիզճեան՝ որուն մահը հանդիպած էր ներ. կայ տարւոյ Ապրիլ 22ին՝ այլ եւս պատմութեան կը վերաբերի. եւ կ'արժէ որ պատմութեան մէջ էջեր գրաւէ իր կեանքը՝ որ գրեթէ դարու մը չափ երկայն եղաւ, եւ որ մէկէ աւելի հետաքրքրական ու չհեկան կողմեր ունի. Այս տողերը գրողին նպատակէն դուրս կ'իյնայ հանգուցեալ Սրբազանին մանրամասն կենսագրութիւնը ընել. Գլխաւոր գիծերով միայն պիտի պատկերացնենք անոր կեանքին ամենէն յատկանշական կողմերը. Եւ որպէս զի կրնանք աւելի կարգաւորեալ եղանակով մը խօսիլ Նորին Սրբազնութեան վրայ, անոր մէջ պիտի փնտռենք Անհատը, Կղերը եւ Առաջնորդը:

Ա.

Պետրոս Սրբազան զաւակն էր երկարակեաց ծնողքի մը. Հայրը պատկառելի եւ ալեւոր ծերուն մըն էր, երբ հրաժեշտ տուաւ կեանքին, եւ մայրը 105-110 տարեկան պառաւ մը. Ուրեմն Պետրոս Սրբազանի երկարակեցութեան բուն պատճառը պէտք է վերագրել ժառանգականութեան. իսկ երկրորդական՝ բայց ոչ նուազ կարեւոր պատճառներ համարել անոր խառնուածքը, ապրելակերպը, կենցաղական պայմանները եւ:

Պետրոս Սրբազանի մանկութիւնը եւ կեանքին մեծագոյն մասը անցած է Սեբաստիոյ այն կողմը, որ աւտղջ օդի տեսակէտով հաճարեալ է. Իր հօրենական տան եւ Ս. Նշանի վանքին մաքուր ու կաղդուրիչ օդը գլխաւոր ազդակը եղած է իր երկարակեցութեանը. Ն. Սրբազնութեան անսպառ բարոյականը եւ ժուժկալութիւնը, ընկերացած նիւթական վայելումներու չափաւորութեան հետ, զինքը բերած հասցուցած էին մօտաւորապէս 95 տարիներու խորին ծերութեան, եթէ հոգեբան-բժիշկներու կարծիքով սայթ է որ մարդ իր սիրտէն կը մնանի, պէտք է ի սէր ճշմարտութեան՝ ըսել թէ Պետրոս Սրբազանի սիրտը կարեւոր վէր մը ունեցած էր մանուկ յետաձգումին մէջ. Պետրոս Սրբազան դէպքերէ, ըլլային անոնք նոյն իսկ ծանր տեսակէտն, ազդուիլ քիչ կիտէր. կեանքի ծանր տագնապներու մէջ, ուր չատեր իրենց զգայնոտութեան բերումով պիտի ընկճէին ապահովապէս, Սրբազանը կը պահէր անտարբերութեան մօտեցող պաղարիւնութիւն մը. Արդեօք ա՞յս էր պատճառը որ ծերութիւնը մինչեւ վերջը չկրցաւ ցանել իր բուռը անոր սեւ մազերուն վրայ. Խառնուածքի խնդիր ասլ. Պետրոս Սրբազանի սակաւապետութիւնը մատնանշուած է յաճախ. ասի, սակայն, չի նշանակեր անչուշտ թէ Սրբազանը աղէկ չէր ուտեր, ընդհակառակը, ամէն բանէ լաւը կ'ուտէր, լաւը կը խմէր, լաւը կը հագնէր. եւ ով որ իր

ֆիզիքական ու մարմնական պէտքերուն, վայելքներուն մէջ գիտէ լաւագոյնին ընտրութիւնը ընել, կ'երաշխաւորէ առողջութիւնն ու երկարակեցութիւնը։

Պետրոս Սրբազան իր հրիտասարդութեանը զերծ մնացած է ուսանողական կեանքի այն սպառիչ ազնութիւններէն ու հեւ ի հեւ վազքերէն, որոնց հետեւանքով չատ կորովի կազմուածքներ խանգարուած՝ եւ ֆիզիքական ոյժի մեծ մթերքներ սպառած են։ Սրբազանը մտաւոր զարդացումի միջակ աստիճաններուն վրայ մնացած էր, որովհետեւ ժամանակը իրեն նպաստած չէր աւելի բարձրելը թեւակոխելու։ Ինչ կարողութիւն որ ունէր, կը պարտէր զայն լոկ ինքնօգնութեան եւ ընթերցասիրութեանը։ Կղերականութեան հանդէպ կանուխէն ունեցած հակումները զօրաւոր մղում մը տուած էին իրեն վանական միջնոլորտը ընտրելու եւ արտաքին ուսումնասիրով չհետաքրքրուելու։ Ասոր համար իր բոլոր ուշադրութիւնը դարձուցած էր լոկ եկեղեցական երգեցողութեան եւ կրօնական–բարոյական նիւթերու։ Տարիներու ընթացքին մէջ իր զօրաւոր յիշողութեան չնորհիւ կրցած էր քաւական մեծ պաշար մը հաւաքել եկեղեցւոյ Հայրերուն գրուածներէն, որոնց պէտք պիտի ունենար ապագային։ Սրբազանը իր փափաքներուն գոհացում մը կը փնտռէր ու կը գտնէր ոչ միայն իր սեփական գիրքերուն մէջ, հապա նաեւ Ս. Նշանի Մատենադարանին՝ ուր կային եկեղեցւոյ երանաչնորհ Հայրապետներուն եւ Մխիթարեան Հայրերուն թարգմանածոյ եւ ինքնագիր հեղինակութիւնները։

Պետրոս Սրբազան, իբրեւ կենդաղագէտ մարդ, գիտէր իր կողմը գրաւել (ու այս մանաւանդ իր առաջնորդութեան չրջանին) ամէն անոնք, որ իրեն մօտհնալու պէտք կ'զգային։ Իր դուռը միշտ բաց էր ամէնուն առջեւ. գիտէր իւրացանչիւր այցելուի դիրքին, աստիճանին, տարիքին ու պէտքին համեմատ վարուելու եւ գտնուելու կերպը։ Ինչ անգամ կ'ընդդիմախօսէր, հաճոյակատար էր ընդհանրապէս։ Սրբազանին «Ոճոր նիծը» առածի կարգ անցած ստուգութիւն մըն էր։ Գոհ տպաւորութեան մը տակ դուրս կ'ելլէին քովէն իրեն գիմողները. թէեւ վերջ ի վերջոյ համոզուէին թէ փուճ յոյսերով օրօրած էր զիրենք Սրբազանը։ Պետրոս Եպիսկ. բռնած այս ուղղութիւնը իր մէջ հաստատուն նկարագրի մը եւ ուղղամտութեան գոյութիւնը կը մխաէր, թէեւ իր յաջողութեանց ոսկեղէն բանալին եղած ըլլար Պետրոս Սրբազան վերջին ծայր գաղտնապահ մարդ էր։ Անհատներու եւ համայնքին վերաբերեալ չատ գաղտնիքներ իրեն հետ գերեզման տարաւ։ Ցատկութիւն մը որ ազամանդի արժէքը կրնտանայ հանրային վարիչներու վրայ մնաւանդ։

Բ

Իբրեւ կղեր՝ Պետրոս Սրբազան կոչումին եւ օքնմին վայել լրջութիւն ունէր։ Միշտ պատկառանքով պէտք էր մօտիկնալ իրեն,

եւ թողուլ որ ի՛նք ինքնարերաբար երբեմն ծիծաղէր եւ ծիծաղացնէր։

Հայ եկեղեցին կը սիրէր Թունդ աւանդամոլի մը պաշտումով այս պատճառաւ չէր ներեր որ հինէն մնացած սովորութիւններու, ծէսերու, եկեղեցական կանոններու եւ այլ կարգ ու սարքի դըպչուէր ու չէր ուզեր որ անոնցմէ նոյն իսկ նշանախնդ մը վերցուի կամ սրբագրուի։ Միշտ զայրոյթով կը վերաբերուէր այն աշխարհական կանոներուն կամ կղերներու դէմ, որոնք՝ յանուն ազատամտութեան՝ կը խօսէին կամ կը գրէին եւ եկեղեցին բարեկարգելու փափաքներ կը տածէին։ Հարիւրաւոր ընծայացուներու վրայ՝ որոնց ձեռք դրած եւ զանոնք օծած էր, երդումով կամ անէծքով պարտաւորութիւն կը դնէր երբեք չչեղուիլ հին աւանդութիւններէն եւ պինդ բռնել հայ եկեղեցւոյ ինքնութիւնը։ Երանի՛ թէ Պետրոս Եպիսկոպոս այս պարտականութիւններուն հետ՝ որոնց գործադրութիւնը կը պահանջէր իր ձեռնադրեալներէն՝ քիչ մըն ալ ու աւելի պահանջէր անոնցմէ մտքի այն զարգացումն ու այն կարողութիւնները, որոնք անհրաժեշտ են կղերներու՝ բարւոք կառավարելու համար իրենց խնամքին յանձնուած բանական հօտը։

Պետրոս Սրբազան իրրեւ «բանին քարոզ» նշանակելի առաւելութիւն մը չունէր։ Ինչ անգամ գեմի վրայ կերեւնար իր քարոզները ընդհանրապէս կը դառնային Երրորդութեան, Աստուածապաշտութեան, Հաւատքի, սիրոյ, ընկերական պարտականութեան, խըղճի եւ այս կարգի ղուա քնալանցական եւ բարոյական նիւթերու չուրջը։ Իր քարոզներուն մէջ կը պակսէին ներկուա եւ պերճաբան բեմբասացի մը իմաստի խտացումները, ուժի գեղեցիկ ու հրապուրիչ դարձուածներն ու երանգները։ Մտքի ու սրտի խօսող ձեւերը, ազդու չեչտերը. եւ իր ձայնը՝ մանաւանդ վերջին տարիներուն՝ անլսելի ըլլալու չափ կը տկարանար երբեմն։ Իր նախասիրած հեղինակներն էին Ոսկեբերանը, Օգոստինոսը, Բարսեղը, որոնցմէ յաճախ վկայութիւններ մէջ կը բերէր քարոզութեան պահուն։

Աւելի քան կէս դար տեւող իր կղերական կեանքին մէջ ցոյց տուած ժուժկալութիւնը եւ բարքի սրբութիւնը ծայր աստիճան գնահատելի առաւելութիւններ էին իր վրայ։ Այս տեսակէտով հանգուցեալ Սրբազանը կրնայ տիպար եկեղեցականը սեպուիլ, եւ խրատ ու յանդիմանութեան դաս մը ըլլալ անոնց՝ որոնց սեւ սքեմին տակ վավաշոտ զգացումներով տրոփող կուրծք մը կը պահուի։

Պետրոս Եպսի վրայ օրինակելի առաւելութիւն մըն ալ իր անձնասիրութիւնն էր։ «Արմատ ամենայն չարեաց արծաթասիրութիւնն» լաւ սերտած էր։ Ձհոնադրութիւնները ձրի կը կատարէր, գոնէ որչափ որ մեր խելքը կը հասնի Աստուածաշնչական իրաւունք չէր պահանջելու ինչէ ոչնչէր ընդունար, իր դոնուած պայմաններու մէջ,

աբրանալ խոչոր հարստութիւններու, բայց այնպէս չեղաւ, հապա գրեթէ աղքատ մեռաւ, աղքատներու արցունքը սրբելով։ Անձնական տեսակցութիւններու պահուն լսեր ենք սրտի ցաւով խօսելը այն կուսակրօններուն ու մանաւանդ միաբաններու դէմ, «որոնք կ'ըսէր, Ազգի հացով մարդ կ'ըլլան եւ սեփական կալուածներու եւ պատկառելի գումարներու կը տիրանան»։ Սրբազանը ինքզինքը վանքին սեփականութիւնը կը համարէր ու չէ թէ վանքը իր չահատանը։

Պ

Պետրոս Սրբազան Աթոռի սիրահար մէկն էր։ եւ այս էր գլխաւոր պատճառը որով, կրնանք ըսել, նոյն իսկ իր վարդապետական տարիներու չրջանին մէջ ծնունդ տուաւ ՝Լուսաւորեալի եւ խաւար եալի» բուռն պայքարին, պայքար՝ որ դուռ բացաւ ժողովրդային պառակտումներու եւ կոյր կուսակցութիւններու, Սերաստացւոց գլխուն փորձանք եղաւ ժամանակաւ, եւ ոչ նուազ զբաղեցուց Պատրիարքարանը։ Այսպէս կամ այնպէս Պետրոս Սրբազան ձեռք ձգած էր առաջնորդական Աթոռը, որուն վրայ մինչեւ վախճանը տակ սրտով նստած մնաց, ինչպէս կը նստի թխամայր հաւը իր ձուերուն վրայ։ Երբեմնակի մատուցած հրաժարականները նպատակաւոր ձեւակերպութիւններ կրնային համարուիլ։ Հանդէպ աթոռին նոյն ջերմ վերաբերումին էր որ մինչեւ վերջը չուզեց իրեն մօտ ունենալ կարող օգնական մը, իր առաջնութիւնը կորսնցնելու երկիւղէն։ Թէ ինչ չափով կրցաւ օգտակար ըլլալ հասարակաց չահուն՝ Աթոռի սիրահարութեան իր բուռն թափին մէջ, յատակօրէն երեւան պիտի գայ, երբ թեթեւ ակնարկ մը նետենք վանքերու, գպրոցներու եւ առաջնորդարանի վիճակին վրայ։

Ս. Նշանի վանքը՝ որու միաբանն ու վանահայրն էր ինք Առաջնորդութենէն սկսեալ մինչեւ իր մահը՝ իր նախորդին օրով ունէր չէն վիճակ մը։ Ուխտաւորներու խուռն բազմութիւն մը պարբերաբար կը լեցնէր վանքը առատ ընծայաբերութիւններով։ Լեցուն կ'ըլլային չուխմարաններն ու մառանները ցորենի, գարիի եւ պղպեղներով եւ վանքապատկան հողերու եւ կենդանիներու արդիւնքներով։ Վանքին սեպհական հօտերն ու նախիրները կ'արածէին անոր ընդարձակ արօտավայրերուն մէջ։ Ասոնք ամէնը Պետրոս Սրբազանի օրով էր որ գրեթէ չքացան։ Սրբավայրը մերկացաւ իր նախկին պայծառութենէն, եւ երթալով քայքայուած վիճակի մը մատնուեցաւ, որուն ի տես խորունկ կը հառաչէին վանքն այցելող ազգասիրներ։ Վանքապատկան ընդարձակ հողեր տարիներով չէին արօրագրուեր ու խոպան կը մնային, որոնցմէ ոմանք ալ օտարներու չահատան եղած էին առ ի չգոյէ տէր ու տիրականի։ Ասոնք Սբրբազանին աչքին առջեւ, չուրջը տեղի ունեցած բաներ էին։ հապա քաղաքէն հեռու այն ընդարձակ գետիններն որոնք բոլորովին օտար

ձեռքերու տակ կը չահագործուէին։ Ու Պետրոս Սրբազան կատարեալ անտարբերութեամբ կը դիտէր այս ամէնը։

Ս. Հրեշտակապետի վանքը նմանապէս ամայացաւ, իր հօտերէն զրկուեցաւ, պարզապէս Նորին Սրբազնութեան ստգտանելի նախանձաւորութեան չնորհիւ, զոր կը տածէր նոյն վանքին կառավարիչ, չինարար վարդապետին դէմ։

Իրաւ է որ Պետրոս Սրբազան ատեն մը բացաւ Ս. Նշան վանքին մէջ «Ժառանգաւորաց վարժարան» մը։ բայց յոռի ժառանգաւորութեան պատճառաւ ան ալ չկրցաւ իր գոյութիւնը չարունակել որու հետեւանքով ա՛յնքան յուսատու պատանիներ փճացան։ Տարբիներ վերջ «Ժառանգաւորացին» երկրորդ փորձ մը իր սաղմին մէջ ոչնչացաւ։ Եւ դուրսէն բերել տուած հէք դասատուն՝ յուսահատ ապառումներէ վերջ, աչքերը յաւիտենապէս փակեց, վարժարանին բացումը չտեսած։

Թէեւ Պետրոս Սրբազանի պաշտօնավարութեան մէջոցին, բայց ո՛չ իր ձեռներէց ոգւոյն ու չանքերու չնորհիւ, կանգնուեցան քանի մը մատուռ–եկեղեցիներ ու կրթական ու բարեսիրական հաստատութիւններ։ Անձնուէր անհատներ ու մանաւոր ընկերութիւններ էին որ գոյութիւն տուին այդ չէնքերուն։ Եթէ Պետրոս Սրբազան գիտնար գործածել Սեբաստացւոյն սիրտը՝ որ բարերարութեան եւ զոհողութեան հարուստ հանքեր ունի՝ տակաւին ի՛նչ փառաւոր հաստատութիւններ ու հասութաբեր կալուածներ գոյութիւն չպիտի ունենային այսօր։ Եւ սակայն Պետրոս Սրբազան հանրային չահուն եւ ապագային համար հետաքրքրուող անձ չէ՛ր։ Այս իսկ պատճառաւ Սրվադի վարժարանները՝ որոնք 50ական թուականներէն սկսեալ ա՛յնքան յուսալից չլինալի մը մէջ մտած էին՝ հետզհետէ ինկան իրենց մակարդակէն եւ ամլութեան դատապարտուեցան։ Ժողովուրդի զաւակներուն մտաւոր զարգացումը կանգ առաւ, ինչ որ հոմանիշ կը դառնար յետադիմութեան։ Ն. Սրբազնութեան ցուրտ վերաբերումը՝ դէպի կրթական գործակները, պատճառ եղաւ որ քանի մը կարող ուսուցիչներ հրաժարեցան կամ խոպան լքեցին ասպարէզը, եւ ոմանք ալ գնացին ծիւրիլ օտար հողերու վրայ, իրենց սեփական գետնէն ու մէկավայրէն խլուած փափուկ ծաղիկներու պէս։

Երբ կը մտնենք Սրվադի առաջնորդարանէն ներս, ու կ՛անցնինք վարչական չրջանակին, դժբաղդաբար հոն ալ չենք հանդիպիր մխիթարական երեւոյթներու։ Սրբազանին թոյլ վերաբերութիւնը դէպի հանրային չահերը, իր տարտամ ու երկդիմի հովուութիւնը, իրաւունք պաշտպանելու մասին իր դեղեուններն ու տկարացումները, եւ զօրաւոր կողմին հակելու տրամադրութիւնները, մէկ խօսքով վարչական մեքենային խանդարուած վիճակը աչք խայթող, սիրտ խառնող եւ վհատութիւն ազդող տխուր պատկերներ են։ Ստոյգ է որ Առաջնորդարանի ախոռներուն վրայ նստած ազգայինները (բացառութիւնները միշտ յարգելով) պատասխանատուութեան լայն բաժին մը ունեցած են ազգ. գործերու յետադիմական չարժումներուն մէջ, բայց Պետրոս Սրբազանի պատասխանատուութիւնը աւելի ծանր կշիռ ունեցած է։ Օրինական ժողովներու գոյութիւնը խորհեցուցիչ բան մը ունէր միշտ իրեն համար։ Ասոր կ՛ուզէ՞ք ապացոյց։ Երբեմն տարիներով վարած է ազգ. գործերը լոկ քանի մը չոչեր չրչապատուած։ Պետրոս Սրբազան՝ որ մէկէ աւելի սերունդներու ծնունդն էր տեսած, կրնար, ինչո՞ւ չէ՛, իր ձեռքին մէջ լա-

ւագոյն եւ օգտակար գործիքներ ընել կարողութեան եւ գիրքի տէր ազգայինները, որոնք միշտ որպիսական ակնածութիւնով կը մօտենային իրեն։

Իցէ՛ թէ Սեբաստիոյ ապագայ Առաջնորդները օրինակուէին ու լիովին օգտուէին իրենց նախորդին բարեմասնութիւններէն եւ կատարելապէս զգուշանային անոր վրայ մատնանշուած թերութիւններէն։

Պետրոս Սրբազանի անյիշաչար ոգին՝ որ գիտէր ներել իր Քրիստոնամիներուն անգամ՝ պիտի ներէ անշուշտ մեզի ալ, զոր ուրիշներէ աչ նուազ կը սիրէր, եւ որ կենսագրական քանի մը գիծերով ուզեց վերհանել իր գնահատելի կողմերուն հետ քանի մըն ալ քննադատելի տկարութիւններն ու թերութիւնները, անկողմնակալ գրողի մը պարտքին մէջ չթերանալու նպատակաւ միայն։

Յ. ԲԱԼՈՒԶԵԱՆ

Ա.յրի Տիկին Վ. Կ. Սիմոնեան եւ զաւակունք, Սիմոնեան ընտանիքն եւ համայն պարագաները *իրենց կրած անակնկալ հարուածէն հագիւ հազ ուշաբերած՝ իրենց խորին չնորհակալութիւնները կը ներկայեն իրենց ազգականներուն, բարեկամներուն եւ ծանօթներուն, որոնք հաճեցան իրենց ցաւակցութեանց համակիր զգացումները արտայայտել՝ իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին*

ՏԻԱՐ ԿԱՐԱՊԵՏ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ

դառն ու անողոք մահուան առթիւ։

ՑԱՎՈՒ ՍԷՐ

ԵՆՈՎՔ ԱՐՄԷՆԻՆ

Պօլսահայ թերթերը այն տարին սքօլասթիք դարերու յատուկ յամառութիւնով վիրար յօշոտելու վրայ էին լուծելու համար սա կենսական խնդիրը թէ նախակրթարանները սրահականո՞ւն կամ դասարանական դրութիւնով կառավարելու է։ Ու ինչպէս որ ասեղի մը ծակէն քանի հրեշտակ անցնելու հարցը նոր քաղաքակրթութեան մը դուռները բացաւ միջին դարերու մէջ, հայ թերթերու այդ վէճն ալ մեկնելի եւ լուսանքներու անհուն ապառումէ մը եաք սկսաւ պտղաբերել։ Թաղային դպրոցներ կային որոնք հակառակ քանի աչակերտ ունենալնուն, մէկ հարուածով դասարանականի վերածուեցան։ Ուրիշներ իրենց դասարաններուն պատերը քակեցին եւ 250 տղայ, մեծ սլսիկ իրարու վրայ դիզեցին, կային որ ոչ դասարանական կրնային համարուիլ ոչ սրահական, ուրիշներ ալ տարիքչրջանին մէջ երբեմն մէկ երբեմն միւս դրութիւնով ուսում եւ կրթութիւն «չամբեցին»— էն խելացի միջոցը կարծեմ, որուն մե-

ծագոյն առաւելութիւնը երկու կողմի թերթերուն ալ սիրտը գրաւելուն մէջն էր։

Եւ որովհետեւ բոլոր այդ վէճերը, յուզումները, փոփոխութիւնները եւ հայհոյանքի չուայլ վառումը «յօդուտ մեր մանկաւարժն էր, կարելի չէր որ անոնք չօգտուելու ապերախտութիւնը ունենային։ Կուշտուկուռ վայելեցին բոլոր անսպասելի արձակուրդները որոնց միջոցին ի նպաստ մէկ կամ միւս դրութեան պատ մը վար առնուելու կամ չենուելու վրայ էր դպրոցին մէջ։ Լարուած ուշադրութեանով հետեւցան դպրոցին սուրբ անմէն ներս, դասատուներու միջեւ տեղի ունեցած բանավէճերուն, ականջ գգլող ածականներու նոր պաշար աւելցնելով գրական աչխարհէն սորվածնուն վրայ, եւ սորվածնին պատչաճօրէն գործածելու վարժութիւններ ընելով պարապ միջոցներնուն, այսինքն առաուէն գրեթէ մինչեւ իրիկուն, քանի որ դասատուները յափչտակուած «մեր մանկաւարժն» օգտակար ըլլալու սուրբ տենչէն, երկու դրութիւններէն մէկը կը պաչտպանէին նոյն իսկ դասի պահերուն։

Ս . . . ի երկու երկաեռ դպրոցները չէին կրնար չազդուիլ ամբողջ քաղաքին մտաւորականութիւնը յուզող վէճէն։ Ընդհակառակը անոր հոգաբարձութիւնն էր որ ամենէն առաջ կրցաւ ապացուցանել թէ չաթաթուան մը արձակուրդը կը բաւէր երկու ընդարձակ հաստատութիւններ չորս սրահի վերածելու համար։ Տղաքը հոդ քով քովի չպատեցան, քանի մը դասատուներ ճամբու դրուեցան եւ սրահական դրութիւնը իր առաջին յաղթանակը ունեցաւ։ Բայց պայքարը ամեն առնէ աւելի սառակութիւնով չարունակուելու վրայ էր դուրսը եւ Ս . . . ի դպրոցներուն նոր հոգաբարձութիւնը — հոգաբարձու մը վեց ամիսէն աւելի հոգի տակ չմնար նոն — իրրեւ առաջին պարտականութիւն նոր արձակուրդ մը տուաւ, երեսէ ձգուած միջնորմները իրենց հին պատիւին մէջ վերահաստատելու համար։ Դասարանական դրութիւնը ետ եկած էր իր բաժանումներուն եւ առարաժանումներուն հետ։ Դուրս մնացած-ները դասատուներէն մէկ քանին եղան մինակ, ներսը մնացածները սոխպուած ըլլալով երեք եւ երբեմն չորս դասարան առանձին կառավարել։

Տղաքներու դպրոցին ամենէն ետ մնկած, ամայի փողոցի մը վրայ նայող մէկ անկիւնը նախակրթարանին վարի կարգին յատկացուած էր։ Հեղինակին պատիւ բերող կարգադրութիւն մըն է սա, որովհետեւ տարբեր որ եւ է տեղ դնել քառատունէ աւելի այդ ապառնաները, որոնց էն տարէցը հազիւ տասներեք մը կար, ամբողջ դպրոցին կարգապահութիւնը վտանգել կսկսէր։ Հոդ՝ ամենքը մէկ ձայն կրնային պոռալ, փողոցին հազուագիւտ անցորդներուն գլխուն ծեփի կտորներ տեղացնել, իրարու օյժ կամ գրասեղաններու տակունութիւն փորձել, անհանգիստ եղող չիկար բացի դպրոցին

Médaille d'Or de l'Exposition d'Athènes 1903

ՀՈՎԱՆՈՑՆԵՐ ԱՍՐԱՆ ԱՌԹԻԻ ՏՐԻԼԷՐ

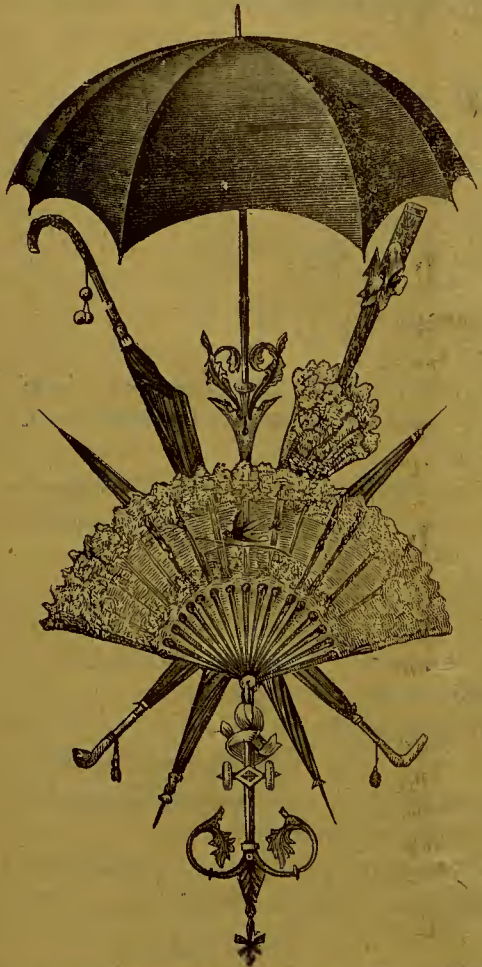

Ի ցոյց դրած է կանանց հա՜ժար, գոյնզգոյն, վիմացկուն ու ճաշակաւոր հովանոցներու հիանալի զանազանութիւն մը, հովանոցներ՝ որոնց շքեղութիւնը ու կատարելութիւնը **ԿԸ ԳԵՐԱԶԱՆՑՑՆ** *նոյն իսկ* **ԵՒՐՈՊԻՈՅ ՄԷՋ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐԸ։**

☞ ԵԿԷՔ Ա՛ՆԳԱՄ ՄԸ ՏԵՍՆԵԼՈՒ

ու վստահ եղիք թէ նոյն իսկ ձեր ամենէն զժուարահաճները պիտի գոհանան ամէն տեսակ կէտերով, — Նրբութիւն, Նորութիւն, Ամուրութիւն։

ԵԳՐԱԿԻՑ

Ձօն պիտի դառնէք նոյնպէս, Հովահարներ որոնք դեռ վերջերս ստացած է, Պայուսակներ, Հեռադիտակներ, Ձեռքի կողովիկներ, Գաւազաններ, զարդարանքի առարկաներ ևն. ևն.

Գաւառի գնողներուն հաւար ☞

"ԷՓԻԼԷՐ"ին հասցէն՝

ՅԱԿՈԲ ՊՈՍԹԱՆՃԵԱՆ

Շիշէճիլէր փողոց — Ի Զ Մ Ի Ր

ROYAL EXCHANGE ASSURNACE

FIRE LIFE

A. D. 1720

C. WHITTAL & C°

GENERAL AGENTS

Smyrna

ՌՈՅԱԼ ԷՔՉԷՆՋ

ԱՄԵՆԱՀԻՆ և ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ և ԿԵՆԱՑ

Հիմնեալ 1720 ին Ի ԼՕՆԴՕՆ

Գոյք Ընկերութեան 5,000,000 Անգլ. ոսկի: Վճարեալ տաքս. Հովագրեալներու 1720 է 42,000,000-Անգլ. ոսկի:

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ

Ռոյալ Էքճէնջ Անգլիական Ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ հրդեհ ղէմ ամեն տեսակ կալուածք, կարասիք և Ապրանք նպաստաւոր պայմաններով:

Ընկերութեան կարողքն է ՃՕաստուց անմիջական և արագար հատուցում

Երկու տարուան կամ աւելի ապահովագրութեանց համար յատուկ զեղչ մը կ'տրուի:

ԿԵԱՆՔԻ ՃԻՒՂ

Ընկերութիւնս ամենանպաստաւոր պայմաններով կ'ապահովագրէ.

1° Ամբողջ կեանքի տեւողութեան վրայ.

2° Խառն Ապահովագրութիւն

3° » » եւ կրկին դրամագլուխ

4° Տղոց օժտի դրամագլխովորդ եւ այլ պայմանագրով.

5° Ընկերութեամբ ապահովագրութիւն

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել ընդհանուր գործակալնեբուն Զմիւռնիոյ և շրջակայից ի Ֆրանկաց Թաղ գրասենեակները

ՇԱՐԼ ՈՒԻԹՕԼ և ԸՆԿ. Ց. WHITTALL & C°

կամ քննիչ պատուիրակին C. O. OSCAN — Կ. Ա. ՕՍՃԱՆ

դիմացը կեցած կիսակատար չէնքի մը բնակիչ բուերը ու անոր լերկ պատերուն մէջ թափառող արձագանքը։

Անիրաւած չըլլալու համար պզտիկները պէտք է աւելցնել թէ ըմբիշ կամ տիրացու չէին ծնած ամէնքն ալ։ Աւուրհատագէտի կոչումի ունեցողներ կային անոնց մէջ, որոնք միջնորմին տախտակները եւ գրասեղանները բեւեռագրելով կանցնէին իրենց ժամանակը։ Երկրախոյզ եւ հնագէտ ծնածներ որոնք թուղթէ նրբին գաւազաններով տախտակամածին ծակերէն հնօրեայ գրիչներ եւ մատիտներ դուրս քաշելով կ'զբաղէին։ ապագայ կենցաղագէտներ՝ որոնք կը նախընտրէին ելեւ էջեսի զիրար պատուելու տեղ իրարու հագուստի վրայ, կաւիճէ կտորներով ընել այդ պատիւը։ Հոս փակագիծ մէջ գրաւիչմանրամասնութիւն մը — այդ տարիքնեւրէն իսկ գրաթառի եւ աչխարհարատի պայքարը սկսած էր իրենց մէջ, մէկ մասին սիրական բանաձեւը ըլլալով «էչ» եւ միւսինը «էչէկ»։

Օր մը, տղաքներուն ամենէն զբաղած մէկ միջոցին կառավարիչը ներս նետուեցաւ դասարանէն, կիցի ահաւոր հարուածով մը դուռը ձեղնիներուն բոլոր բացուածքով ետ նետելով։ Դունէ մը մտնելու այս անսովոր եղանակէն աւելի դասատուին անակնկալ այցելութիւնն էր տղաքը ապշեցնողը։ Վառարանին կրակը դուրս չէր թափած այդ օրը, ապակիները անվնաս կեցած էին, տղայ մը ուրիշի մը դէմ բողոքելու համար իրեն չէր գացած, ոչ ալ անցորդ մը պէտք ունեցած էր պատռած գլուխը «պատուելի»ին քննութեան ենթարկելու։ Ի՞նչ կրնար ըլլալ ուրեմն անսպասելի այցելութեան պատճառը։ Փրփրած ու կասկարմիր, Միւսիւն աչքին ճերմակները հոս ու հոն դարձուց։ Բան մը չէր կրնար արտաբերել, յեռոյ քիչ քիչ խեղդուկ խօսքեր ելան կոկորդէն, ու վերջապէս։

— Անիծեց ծնո՛ւնդ, գոռաց եկած կողմին ուղղելով, թշուառական ղբեզ, բարկութիւնս ի հուր չարժեցիր։ Մկրտի՛չ հոս եկուր, չո՛ւտ, բարկութիւնս չարժեալ է, հո՛ս եկուր, սա անղգամ նզովից արմատը ներս նետեցէք։

Սփոփանքի լայն չունչ մը անցաւ տղոցը վրայէն։ Ուրեմն իրենց համար բան չէկար, բայց ո՞վ էր, ո՞ւր էր այդ միւսը որ իրենց սեփական տիտղոսներուն կը մասնակցէր։ Դուռին առջեւ խռնուեցան ամէնքն ալ։ Դասարանին դուրսի կողմը, մուխին մէջ, անորոշ կոյտ մը կար գետինը, անշարժ, կծկուած ու պատին սեղմուած մարմին մը ուրկէ ձեռք մը կերկարէր մինչեւ քովի դուռը, գայն ամրապէս ջղապինդ սեղմելով։ Սոսկացնող բան մը կար անոր անշարժութեան մէջ, եւ Մկրտիչ՝ դասարանին է'ն ուժով եւ տարիքոտ տղան կորսուեցաւ միւսներուն հետեւ լուսած էին տղաքը, հետաքրքրութիւնը իրենց մէջ վախի փոխուած։

— Բարկութիւնս չարժեալ է, հեւաց նորէն Մխսիւն, նզովի՛ց ծնունդ, դուն համարձակիս չհնազանդիլ ի՛նձ։ Քու մեղիւիհդդ չորս վեցուքի՞ն «զի որ ոչ լուիցէ ուսկամբ լուիցէ թիկամբ»։ Տղայ, Մկրտի՛չ, հոս քեր կըսեմ կոր գաւազանս։

Գաւազանը ձեռքէ ձեռք իրեն հասաւ, բարձրացաւ օդին մէջ ու չռա՛խ, գետինը ծալլուած մարմինին վրայ։ Անգամ մըն ալ, անգամ մըն ալ մինչեւ տասը քսան անգամ, բայց ո՛չ ցաւի հառաչ մը, ո՛չ ալ բողոքի ճիգ մը անկէ։ Տղաքը սարսափած էին։ Միւսիւին ոտքերը սկսան գործել հիմա, ու կիցերը իրարու կը յայտորդէին խուլ աղմուկներով։ Ծեծոյ կատավարիչը ոստում մը ըրաւ ետ, իր պզտիկ, ազազուն մարմինը չտկեց, եւ չռա՛խ .. գաւազանը իջաւ պատին կառչած պզտիկ ձեռքին, ոսկորի չոր, կարուկ, սիրտ ծակող աղաղակ մը չայեցնելով տիրող լռութեան մէջ։ Ձեռքը վար սահեցաւ, բայց այդչափ միայն, ոչ մէկ հեծեծանք, ոչ մէկ աղաղակ։ Քանի մը պզտիկներ լալ սկսան։ կարծես իրենց մարմինին վրայ կիջնար չոր, անողորմ փայտը։ Ուրիշներ սիրտ ըրին ու դողդողացող ձայնով մը պաղատեցան.

— Մի զարներ, Միւսիւ, ա՛լ մի՛ զարներ, մեղք է, մի՛ զարներ, մի՛ զարներ։

Արդէն ա՛լ չպիտի զարներ Միւսիւն, յոգնած էր եւ չունչը բռնուած։ Երկու կից ալ ուսաւ, գաւազանի վերջին հարուած մըն ալ եւ հեռացաւ։

— Իժից ծնունդ զքեզ, թիվհիհլի չէ որ որը մնացեր ես, Թըլուառականդ անիծից ծնունդ . . . եւ միւս բառերը չհմացուեցան։

Երբ նրբանցքին մէջ մարեցաւ քայլերու ձայնը, նորեկը ոտքի ելաւ, վարկեան մը մտածեց, յետոյ ընկճուածի դանդաղ չարժումներով դասարան մտաւ։

Թուխ, կլոր դէմքով, յաղթանդամ դեղեցիկ տղայ մըն էր, մէկը այն դիբերէն որոնք դպտերու եւ լեռներու կեանքին մէջ մինակ կը փթթին, որոնք հրատապ արեւներու չունչովը կը մեծնան եւ ձմեռին սաւ համբոյրներէն կը ժառանգեն իրենց այտերուն կարմիրը։ Իր խառնուած, անկարգ մազերով, փոշոտ, սեւցած մարմինով ու մանաւանդ գեղացիի ալլանդակ տարազով կրնար ամբողջ օրեր զուարճութեան առարկայ ըլլալ տղաքներուն, եթէ երբէք իր ընդունելութեանը սահմռկեցնող պարագաները խորապէս տպած չըլլային անոնց վրայ։

Պզտիկները իրարու ուսի վրայէն նորեկը կը դիտէին չորս կողմը չարուած, ու ան, աչքերն վայրանակ, ծեծուած ձեռքը միւսին մէջ եւ կուրծքին սեղմած՝ չէր զգար ոչ մէկին ներկայութիւնը։

(Շարունակելի)

Լեւոն Մեսրոպ

ԼՐԱՔԱՂ

ՄԵՐ ԿԱԱՆԵՐԷՆ

✻ Ազգ Պաքրճեան Մանկապարտէզի ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ անցեալ ամսոյն 24ին կ. Ե. Հռիփ. վարժարանին մէջ, նախագահութեամբ Ս Ա ռաչնորդ հօր և բազմաթիւ հանդիսականներու ներկայութեանը։

✻ Ս Առաչնորդ հայրն մտադիր է մեկնիլ ներկայ շաբաթուան մէջ դէպի Կ Պոլիս օգափոխութեան համար, ուր պիտի մնայ շուրջ ամիսի մը չափ։

✻ Աւետաբեր իր 27 րդ Թիւէն սկսեալ սկսած է հրատարակուիլ Ս. Հ Մ. Ա.ի Տնօրէն խմբագրապետութեամբ Ա. Մտմեան իր շնորհաւորութիւնները կ'ներկայէ Աւետաբերի նոր խմբագրին համակրելի Ն. Ր. Հ. Մ. Ալէնի։

✻ Անշուշտ մեզի հետ և մեր ընթերցողները գոհութեամբ պիտի իմանան Թէ տեղական կառավարութիւնն Խաչիկաֆ Ճէզա Մահիէվէսիի անդամակցելու կոչած է Մեծ Դէորգ էֆ. Խորասանճեանն, գնահատելով անոր կարողութիւնն և յարմարութիւնն այդ փափուկ ու ծանր պաշտօնին համար։ Խորասանճեան էֆ. ի տրէն Պատժական Նախնական դատարանի մէջ ասկից առաջ պաշտօն վարած ըլլալով տեղեակ ու փորձ է գատարանական գործոց, ուր ցոյց տուած է իր արդար, կորովի անկողմնակալութիւնը և ուղիղ տրամաբանելու իր բարեմասնութիւնները։ Մեր շնորհաւորութիւնները կ'ներկայենք հրապարակաւ մեր մեծարոյ քաղաքակցին իրեն վստահուած այս նոր պաշտօնին համար։

ՆԵԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ

✻ Ուրախութեամբ կ'արձանագրենք նշանախօսութիւնը Ազն Օր. Լուսի Թ Տէր Գասպարեանի Տիար Տօքթ Տիգրան Թօփալեանի հետ։ Ծր Լուսի Թ Տէր Գասպարեան, խնամիալ կրթութիւն մը ստացած է և նախկին աշակերտուհին եղած է՝ երկար տարիներ՝ Ներթիս ողբացեալ խմբագրապետ Մ. Մամուրեանի։ Բարեհամբոյր, ազնիւ, համեստ ու համակրելի օրիորդ մ'է Ծր. Լուսի Թ Տ. Գասպարեան, գործօն դեր մ'ունեցած է Հռիփ կրթասէր ընկերութեան մէջ և երկար տարիներ Աւետաբերի պաշտօնն վարած, իր մեր ու գործունեայ տանտիկնութեամբ, իր ընտանեսէր և ընկերասէր բարեմասնութեամբն միշտ փնտռուած է ընտանեկան և ընկերական շրջանակներու մէջ։ Իսկ Տիար Տօքթ Տ. Թօփալեան քաղաքիս իտատիչ վարժարանէն շրջանաւարտ, դեռ պատանի մեկնած է Բարիզ բժշկութեան հետեւելու համար և վկայականն առնելէ յետոյ վերադարձած է քաղաքս շուրջ 12 տարիներէ ի վեր։ Իրբև բժիշկ արդէն իսկ սկսած է գնահատուիլ ոչ միայն իր խնամոց վստահուած հիւանդներէն, այլ նաև քաղաքիս կարող և առաջնակարգ հին բժիշկներէն, Թէ իր փափուկ արուեստին մէջ ունեցած հմտութեան և Թէ իր խոհեմ ու համեստ բնաւորութեան համար։ Կրթական գործին մէջ ալ իր օժանդակութիւնն բերելու չէ դժկամակած և Ատենադպիրն է քաղաքիս Ուսումն. Խորհրդոյ։ Ներքին բժիշկ Ազգ. հիւանդանոցի և տարեկան բժիշկ քաղաքիս Աղքատախնամ Ընկերութեան, ամէն կողմէ սիրուած ու գնահատուած, տարակոյս չկայ Թէ լաւ ու փայլուն է ապագայ երիտասարդ բժիշկին։ Խմբագրութիւնս իր սրտագութ շնորհաւորութիւնները կ'ներկայէ երկու խօսեցեալներուն. Տէր և Տիկին Թ Տ. Գասպարեանի, Թագուհի Թօփալեանի և Մերկերեան, Թօփալեան ընտանիքներուն և բոլոր պարագայից՝ այս ուրախալուր նշանախօսութեան առթիւ։

ՀԱՐՍԱՆԻՔ

✻ Ուրախութեամբ կ'արձանագրենք ամուսնութիւնը Ներթիս հօրաքրոջ աղջկան՝ Ծր Թագուհի Ալեքսանեանի, Տիար Պօղոս Պասմաճեանի հետ, կնքահայրութեամբ Տիար Գառնիկ Պ. Պերկամալեանի։ Հարսնիքը տեղի ունեցաւ անցեալ ամսոյ 24ին ընտանեկան պարզ այլ վայելուչ շրջանակի մը մէջ։ Խմբագրութիւնս իր շնորհաւորութիւնները կ'ներկայէ Տէր և Տիկին Պ Պասմաճեանի և իրենց ընտանեաց։

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ

✻ Հալէպէ կը գրեն մեզ 11 Յունիս 1907 Թուականաւ։ «Տեղւոյս մանկապարտէզի ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ այսօր խիստ շրեղօրէն։ Սրահը նեղ կուգար հանդիսականներու խուռն բազմութեան ուր կը նշմարուէին նաև օտարազգի ծանօթ անձնաւորութիւններ։ Հոն կին կուսակալի փոխանորդ և Հալէպ Ատանա վիլայէթներու արտաւոր պատուիրակ Վահ. Պէքիր Բաշա, Վահմ. կուսակալին որդին Պէհճէթ Պէյ և ուրիշ կառավարական պաշտօնեաներ։ Մանուկները իրենց շնորհալի խաղերով, պարերով երգերով և արտասանութիւններով դիւթեցին զմեզ ամբողջ 2½ ժամ։ Թէստ յաջող կերպով ներկայացուցին իրենց տարիքէն շատ բարձր նիւթ մը, բարոյական պզտիկ տռամ մը։ Պզտիկ դերակատարները մեծ ու լուրջ անձերու դիրքն ունէին և իրենց խօսքերը բարոյական դասեր էին ուղղուած իրենցմէ մեծերուն։ Տեղւոյս Մանկապարտէզը երեք տարի առաջ հաս-

տատուած է, և այդ երեքամեայ շրջանէն վերջ տուաւ իր առաջին հունձքը, 15 հատ փոքրիկ ընծայաւարտներ, Հոս պարտք կը համարինք յիշել Ք. էրեք տարուան միջոցին մանկապարտէզը գտնուեցաւ կարող ձեռքերու մէջ, Տղոյս պարսկական հիւպատոս Վահե. Լևոն Պէյ Աճէմեան ջանք չխնայեց մանկապարտէզի յարատևութեան և յաջողութեան համար իբր հոգաբարձու, հանդուրժելով իր բարձր դիրքին և սուղ ժամանակին և օժանդակեց անոր Ք. նիւթապէս և Ք. բարոյապէս։ Ոչ նուազ շնորհակալութեան արժանի է նաև Յակոբ էֆ. Պարամեան՝ որ գլխաւոր օժանդակը եղաւ սոյն հաստատութեան զարգացման։ Այս յաջողութեան մէջ դեր ունեցաւ նաև հասարակութիւնը՝ որու համակրանքին և օժանդակութեան շնորհիւ ապահովուած կը համարուի մանկապարտէզի տևականութիւնը։»

✱ Պէրութի Ամերիկեան բժշկական վարժարանի ներկայ շրջանի հայ շրջանաւարտներն են Տիար Տիրան Պէզիրճեան, Կրպ. Պիլպիլեան, Հայկ Տապանեան, Թգսէն Տէր Յարութիւնեան, Բիւզանդ Տոնիկեան, Վահան Ղազարեան, Կիւլպէնկ Կիւլպէնկեան Լուֆթի Հալէպեան, Յակոբ Գայեան, Կրպ. Հէլիքեան, Սինէքէրիմ Նիզիպլեան, Արմ. Սէրայտարեան, Սարգիս Սահակեան, Արմէն Սիւնի որոնք ստացած են բժշկական վկայական։

ՄԱՀԱԳՈՅԺ

✱ Խորին ցաւով կ'արձանագրենք յանկարծական մահը Տիար Կարապետ Սիմոնեանի որ տեղի ունեցաւ անցեալ ամսոյ 28 ին իր բնակարանին մէջ ի Պուրնապա։ Հանգուցեալը քաջածանօթ անձնաւորութիւն մ'էր Ք. մեքայնոց և Ք. օտար հաստատութեանց մէջ, ուր բազմաթիւ էին իր ծանօթներն ու բարեկամները։ Սիմոնեան եղբարց հանրածանօթ վաճառատան անդամներէն մին՝ հանգուցեալն առաջնակարգ դիրք մը կ'գրաւէր քաղաքիս ընկերական և առևտրական ամեն շրջանակներուն մէջ։ Ազգային շրջանակին մէջ ալ անցեալին գործօն դեր մ'ունեցած է, իբրև քաղաքական ժողովոյ անդամ և ստէպ ծառայական ժողովոյ մէջ ալ ունեցած է իր աթոռը։ Տիար Կարապետ Սիմոնեանի յուղարկաւորութեան տխուր հանդէսը կատարուեցաւ անցեալ ուրբաթ օր երեկեան ժամը 3ին Ս.Ստեփաննոս եկեղեցւոյն մէջ։ Մեռելական հանդիսին կը նախագահէր Ս. Առաքելոց հայրն շրջապատեալ քահանայից դասէն։ Սգակիր էին հանգուցեալին որդին Տիար Տիրան Սիմոնեան և կրտսեր եղբայրն Տիար Սարգիս Սիմոնեան և հանգուցեալին բոլոր պարագաները։ Ս. Առաքելոցն յուզիչ դամբանական մը խօսեցաւ մեռելական արարողութենէն վերջ, մի առ մի յիշատակելով հանգուցեալին ձիրքերն ու աշխատութիւնները իբրև անհատ, ընտանեաց հայր, վաճառական, և ազգային անհատ։ Սգակիր հանդիսականներու խուռն այլ ընտրեալ բազմութիւնով մը լեցուած էր Ս.Ստեփաննոսի տաճարը, ուր կ'նշմարուէին նաև օտար հաստատութիւններէ կարևոր անձնաւորութիւններ։ Ք' վաճառականական Ք. սեղանաւորական և Ք. պաշտօնական շրջանակներու պատկանող։ Խմբագրութիւնս իր անկեղծ ցաւակցութիւնները կ'ներկայէ հանգուցեալին Այրիին, զաւակաց, եղբարց՝ Մեսրոպ էֆ. Սիմոնեանի և Սարգիս էֆ. Սիմոնեանի և Սիմոնեան, Պարծանքեան ընտանեաց և բոլոր պարագայից, իրենց կրած այս յանկարծական և անակնկալ կորստեան առթիւ։

✱ Նոյնպէս ցաւօք կ'ծանուցանենք տարաժամ մահը երիտասարդ վարդապետին Արժ. Եղիշէ Վրդպ Խաչերեանի որ տեղի ունեցաւ անցեալ ամսոյն 25ին։ Տ. Եղիշէ ձեռնասուն է բաղաքիս Ս. Առաքելոցդ հօր և ժամանակ մ'ալ իբրև անձնական քարտուղար Ն. Սրբազնութեան, Իզմիր գտնուած է. բայց յանկարծական տկարութիւն մը առիթ տուած է իրեն իր ծննդավայրը Պարտիզակ մեկնելու իր ծնողաց մօտ։ Խմբագրութիւնս իր խորին վշտակցութիւնները կ'ներկայէ հանգուցեալին ծնողաց, ինչպէս նաև Տեր. Եղիշէ եպ Դուրեանի, իրենց կրած այս տարաժամ կորստեան առթիւ։

✱ Ի հանգիստ հոգւոյ Տ. Եղիշէ Վրդպ ի անցեալ կիրակի օր մատնաւոր Ս. Պատարագ և հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ մէջ։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ

✱ Ազգ. հիւանդանոցի նուիրած է Տիար Նազարէթ Գաբրճեան 40 ֆր. Կարապետ Սիմոնեանի մահուան առթիւ։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

✱ Ստացանք **փենջակ**. հրատարակութիւն Դաւիթեան գործակալութեան, 6րդ. տպագրութիւն, պատկերազարդ։ տպագր. ի Աստուրեան, գին 50 փարա։ ընծերցանութեան դասագիրք մը փոքրիկ տղոց համար պատրաստուած։

ԺԱՄԱՆՈՒՄ ԵՒ ՄԵԿՆՈՒՄ

✱ Քաղաքս հասաւ Կ. Պոլսէ Սերգ. Պալեօզեան։ Քաղաքէս մեկնեցաւ դէպի Քիոս Տիկին Յակոբ Ալփիար իր զաւակաց հետ, դէպի Եւրոպա Տէր եւ Տիկին Լ. Մկրտիչ։

Խմբագիր. Տնօրէն Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ, ՈՐԴԻ ✱ Տպագրութիւն Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ, ՈՐԴԻ

ՕՄԷԿԱ

ՏԻԵԶԵՐԱՀՌՉԱԿ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԺԱՄԱՑՈՅՑԻ

ԵՒՐՈՊԻՈՑ ԱՄԵՆԷՆ ԿԱՐԵԼԻՈՐԸ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1848ԻՆ

ՕՄԷԿԱ ՈՍԿԻ, ԱՐԾԱԹ, ՆԻԿԷԼ, ՊՈՂՊՈՂԱՏ ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ

ՕՄԷԿԱ *Մեծագոյն ժրջանակ 1900ի Բարիզի ցուցահանդէսէն։*

ՕՄԷԿԱ. — *Ձեր ժամացոյցերու յատկութիւններն են՝ ճշդապահութիւն, տոկունութիւն և նորոգութեան դիւրին միջոցներ։*

ՕՄԷԿԱ *Դիւրաժաչելի դիներով Ամենայն ժամացոյցերու ամենէն ապահովելիները են։*

ՕՄԷԿԱ *Ձեւին ժարդու գրպանին ժէջ գտնուելիք միակ ժամացոյցն է այս։*

ՕՄԷԿԱ

Անժրջելի, անբաղդատելի միակ ժամացոյցները են ասոնք։

Դիսել առ միակ ներկայացուցիչն՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

Շուխա - Պէզէսթէն Թիւ 2 — Իզմիր

Միեւնոյն վաճառատան մէջ կը գտնուին նաեւ մեծ մթերք ժը ուրիշ ամէն տեսակ ժամացոյցներու արուեստ եւ կիներու համար շղթաներ գոհարեղէններ, ինչպէս նաեւ ժամագործներու եւ ոսկերիչներու յատուկ ամէն տեսակ գործիքներ։

Ցանձնարարութիւնք փութով եւ պատուաւոր կերպով կը կատարուին։

ՆՈՐԹՋԷՐՆ
(NORTHERN)

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Իզմիրի Գործակալութիւն հաստատուած 1864էն ի վեր

Գրամագլուխ Ընկերութեան	*Լ. Ա.*	3,000,000
Տարեկան հասոյթ	» »	1,600,000
Պահեստի գումար	» »	6,673,000

Ընկերութիւնս նպաստաւոր պայմաններով կապահովագրէ անշարժ կալուածներ, գործարաններ, ամէն տեսակ ապրանքներ եւն. եւն.։

Տեղեկութեանց համար դիմել առ

ՃԷՅՄՍ ՀԱՔԳԷՆՍՕՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼ ԻԶՄԻՐԻ ԵՒ ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ

Տրահկաց թաղ, Բաւած Սթուրդուհեկեր

ՈՒԷՍԹԷՐՆ
"WESTERN"

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՒՍՏԱՏԵԱԼ 1851 ԻՆ

Այս անգլիական կարեւոր ընկերութիւնը կապահովէ ընդդէմ հրդեհի և ծովային վտանգներու։

Իզմիրի ընդհանուր գործակալը արտօնուած է յանուն ընկերութեան ապահովագրեր կնքելու և ամէն արդարացի պահանջումներուն հատուցում տալու փութանակի և մեծ առատաձեռնութեամբ։

Ընդհ. Գործակալ Իզմիրի եւ Այտընի Կուսակալութեան

Մ. Ռ. ԷՍԹԱՃԵՆ

ՓՈՐԱԳՐԱՏՈՒՆ
ՏԻՐԱՆ ԵՒ ՇԻՐԻՆԵԱՆ

(ՀԻՄՆԵԱԼ 1900)

(Կ. Պոլիս Պապը – Ալի Ճաւսխսի թիւ 56)

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՍՏԵՓԱՆ ԻՓԼԻՋՃԵԱՆ

ՖՐԱՆԿԱՑ ԹԱՂ

Պատիւ ունինք ծանուցանել մեր յարգոյ յաճախորդաց թէ նորաձեւութեանց ամենավերջին տեսակներէն հասած են։ Նոյնպէս ստացած ենք, մեծաքանակ պատրաստ պլուզներ, բէնեուարներ, պաթիսթ պրօտէ, այլ և այլ լթամփոններ, արանց թէ կանանց հագուստի համար լինօներ, ատենցմէ գատ մետաքսէ և ֆիլսէքօս մրեքէն և ձեռնոցներ, կաշիէ գօտիներ եւն.։

ԾԱՆ.— *ԱՄԷՆ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐԵՐԸ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻՆ ԿՏՈՐՈՒԱՆՔՆԵՐ։*

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ

Պատիւ ունիմ ծանուցանել ձեզ թէ Տիար Տ. Տոնիկեան, որու գրասենեակը կ'գտնուի Շիշէճիլէր փողոցի ներսէսի ֆէրճանէլին մէջ՝ թիւ 17, անուանուած է փոխ—Գործակալ հրդեհի ապահովագրական NORTH BRITISH & MERCANTILE INS. CY. *ընկերութեան ի Լօնտօն, ինչպէս նաև Համպուրգի* NORD DEUTSCHE VERSICHERUNGS GESELLSCHAFT, *ծովային ապահովագրական ընկերութեան։*

Այն յուսով թէ պիտի բարեհաճիք պատուել զինք ձեր վստահութեամբ, կ'խնդրեմ որ հաճիք ընդունել Տ . . . . իմ անկեղծ յարգանաց հաւաստին։

ԷՏՈՒԻՆ Ս. ՃՕԼԻ
Ներկայացուցիչ վերեւի ընկերութեանց

ՅԱՋՈՐԴ ԹԻՒՈՎ

Ց. ԱԼՓԻԱՐ — ԹԼԿԱՏԻՆՑԻՆ
Ա. ՑԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ — Լ. ՄԵՍՐՈՊ

GRANDS MAGASINS

DE LA RUE FRANQUE — SMYRNE

P. XENOPOULO & Cie

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՔ ՖՐԱՆԿԱՑ ԹԱՂԻ

Բ. ՔՍԷՆՕՓՈՒԼՕ ԵՒ Ը՝Ն

Էրկուշաբթի Յոգնիս 10 է

ՎԱՃԱՌՈՒՄ

ԵՂԱՆԱԿԻ ՎԵՐՋԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ

ԻՒՆԻՕՆ ԵՒ ՖԷՆԻՔՍ ԷՔՍՊԱՆԻՕԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ, ԿԵԱՆՔԻ ԵՒ ԱՐԿԱԾՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Բարիզ 59 թիւ Rue de l'Arcade· հաստատեալ 1864 ին

Դրամագլուխ, պահեստի, կալուածներ աւելի քան 80,000,000

ԿԵՂԾՔԻ ՃԻՒՂ.— Եւ ոչ մէկ ընկերութիւն Իւնիօն եւ Ֆէնիքս Էքսպանիօլ Ընկերութեան չափ առատ երաշխիւններ կրնայ տալ. Որովհետեւ իր ապահովագրեալներուն պրամոգլիին համեմատութեամբ հարիւրին դէմ 280 առատելութիւն ունի, եւ թէ իր սակերուն տոնութեան դէմ ոչ մէկ ընկերութիւն կրնայ մրցիլ։ Տրուած տարեկան շահաբաժիններն կանխիկ են ու առաջին տարիէն կ'վճարուին։ Ու տունէն աւերվի կայ, մարդ Իւնիօն եւ Ֆենիքս Էքսպանիօլ Ընկերութեան ապահովագրեալ կ'ինի, անգամ ապահովագրուած կ'ըլլայ, որովհետեւ պայմանագրին ապահովագրուած գումարը առաջուընէ ետ Ընկերութիւնը բացէն *avenant* մ'ալ կուտայ օրուն դիմաց (և այս առանց սանթիմ մը աւելի վճարելու) որքան մը պատահած ատեն՝ բացի վճարուելիք կեանքի ապահովագրութիւններն Իւնիօն Ֆէնիքս Էքսպանիօլ կ'վճարէ համապատասխան կամ կէս և կամ մէկ հինգերորդ գումար մ'ալ բացէն (որկածին կորուստին չափով)։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել Ընդհանուր գրծակալութեան գրասենեակներն իրմիր Շիշէճիլեր Աւստրիական Նամակատան վրայ։

ՏԻՐԱՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ